

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

Magisterské/kombinované studium

2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petr Michálek

Trestněprávní úprava podvodu z pohledu trestního
zákona č. 140/1961 Sb. a trestního zákoníku
č. 40/2009 Sb.

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Zdeněk Brynda, CSc.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master/Combined Studies

2010 – 2012

DIPLOMA THESIS

Petr Michálek

Criminal legislation of fraud from the perspective of
the Criminal Code No. 140/1961 Coll. and the Penal
Code No. 40/2009 Coll.

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Doc. JUDr. Zdeněk Brynda, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 16. března 2012

Petr Michálek

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Doc. JUDr. Zdeňku Bryndovi, CSc. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

V této diplomové práci je řešena problematika páchání, odhalování, prověřování a vyšetřování podvodů z pohledu příslušníka Policie České republiky, Oddělení hospodářské kriminality, který tuto problematiku přímo odhaluje a prověřuje. V této práci je nastíněna právní úprava trestného činu podvod po roce 1989 až do současnosti, srovnání jednotlivých forem a druhů podvodů z pohledu trestního zákona a trestního zákoníku, současný stav trestněprávní úpravy podvodu, způsoby páchání, odhalování a vyšetřování podvodů, podvody v kontextu hospodářské kriminality, jejich vývoj a uvedení případů různých forem a druhů podvodů z autorovy praxe.

Klíčová slova

Kriminalita, odhalování, pachatel, páchání, podvod úvěrový, pojistný a dotační, poškozený, prověřování, přečin, skutková podstata, trestný čin, zločin.

Annotation

In this diploma thesis the issue is solved by the commission, detection, screening and investigation of fraud from the perspective of the Police of the Czech Republic, Department of economic crime, which directly exposes these issues and examines. This paper outlines the legislation criminal fraud since 1989 until now, comparisons of individual forms and types of fraud from the perspective of the Criminal Code and Criminal Code, the current state of criminal legislation of fraud, ways of committing, detection and investigation of fraud, fraud in the context of economic crime, their development and introduction cases of various forms and types of fraud from the author's experience.

Pivotal words

Crime, detection, offender, committing, fraud, credit, insurance and endowment, damaged, screening, offense, facts, a criminal offense, crime.

OBSAH

ÚVOD	9
1. TRESTNÍ PRÁVO A MAJETEK	11
1.1 Trestný čin.....	11
1.2 Majetek.....	14
1.3 Majetkové trestné činy.....	16
1.3.1 Skutková podstata majetkových trestných činů.....	17
1.4 Trestní právo a zásada zákonnosti a subsidiarity.....	20
2. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA PODVODU PO ROCE 1989	23
2.1 Podvod dle § 250 zákona č. 140/1961 Sb.....	23
2.1.1 Objekt, Objektivní stránka.....	25
2.1.2 Subjekt, Subjektivní stránka.....	26
2.2 Trestní zákon – novela v roce 1997.....	27
3. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA POJISTNÉHO PODVODU	30
3.1 Pojistný podvod dle § 250a zákona č. 140/1961 Sb.....	30
3.1.1 Objekt, Objektivní stránka.....	32
3.1.2 Subjekt, Subjektivní stránka.....	33
4. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA ÚVĚROVÉHO PODVODU	35
4.1 Úvěrový podvod dle § 250b zákona č. 140/1961 Sb.....	35
4.1.1 Objekt, Objektivní stránka.....	37
4.1.2 Subjekt, Subjektivní stránka.....	38

5. SOUČASNÝ STAV TRESTNĚPŘÁVNÍ ÚPRAVY PODVODU.....	41
5.1 Podvod dle § 209 zákona č. 40/2009 Sb.....	41
5.1.1 Páchání a prověřování podvodu z praxe.....	45
5.2 Pojistný podvod dle § 210 zákona č. 40/2009 Sb.....	48
5.2.1 Páchání a prověřování pojistného podvodu z praxe.....	53
5.3 Úvěrový podvod dle § 211 zákona č. 40/2009 Sb.....	56
5.3.1 Páchání a prověřování úvěrového podvodu z praxe.....	59
5.4 Dotační podvod dle § 212 zákona č. 40/2009 Sb.....	61
5.4.1 Páchání a prověřování dotačního podvodu z praxe.....	63
6. PODVODY V KONTEXTU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY.....	67
6.1 Stručný vývoj hospodářské kriminality.....	67
6.2 Hospodářská kriminalita v ČR v současnosti.....	70
6.3 Trestněprávní odpovědnost právnických osob.....	72
ZÁVĚR.....	75
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY.....	77
SEZNAM GRAFŮ.....	79

Úvod

Téma diplomové práce „Trestněprávní úprava podvodu z pohledu trestního zákona č. 140/1961 Sb. a trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.“ bylo zvoleno z důvodu, že autor je již patnáctým rokem ve služebním poměru u Policie České republiky a posledních pět let je zařazen na Oddělení hospodářské kriminality a jeho náplní práce je odhalování a prověřování této trestné činnosti a práce na trestních spisech jejích pachatelů. Dále zajišťování důkazních prostředků k těmto spisům, kdy po skončení prověřování se celá věc předá kolegům do vyšetřování s návrhem na zahájení trestního stíhání konkrétní osoby.

V této diplomové práci proto autor vycházel ze zkušeností, které získal v průběhu dosavadní policejní praxe, kde při výkonu své služební činnosti přichází neustále do styku s trestním zákonem č. 140/1961 Sb. a nyní s trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. kde je tato problematika přesně definována a dalšími právními předpisy jako jsou trestní řád č. 141/1961 Sb., daňové zákony, zákony o bankách a dalších institucích a dále ze studia výše uvedených právních předpisů a odborné literatury, která se touto problematikou zabývá, dále ze soudních rozhodnutí, z judikátů Nejvyššího soudu ČR, které jsou pro orgány činné v trestním řízení právně závazné.

V diplomové práci je učiněna analýza a zhodnocení trestněprávní úpravy trestného činu podvodu a to včetně pojistného a úvěrového podvodu, který byl zákonodárci zaveden do trestního zákona novelou č. 253/1997 Sb. v roce 1997 a dále pak dotačního podvodu, který byl zaveden v současné době účinným trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb.

Při pohledu na celkový stav trestné činnosti a její vývoj v České republice, na kterou reagoval i zákonodárce právě novým trestním zákoníkem, kterým byly zavedeny nové trestné činy a došlo ke zvýšení trestních sazeb, je třeba se s touto problematikou blíže seznámit, brát jí na vědomí tak, aby se šlo této vyhnout, neboť podvody, ale i další

trestná činnost může postihnout každého z nás a kdekoliv. Tato trestná činnost je páchána novými a novými způsoby v různých variantách a formách.

Trestné činy podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního podvodu se řadí mezi trestné činy proti majetku a proto je i v první kapitole této diplomové práce zmíněna i podkapitola o majetku a zásadě subsidiarity. V dalších kapitolách je uvedena trestněprávní úprava podvodů a to včetně pojistného a úvěrového z hlediska trestního zákona a trestního zákoníku, kde jsou jednotlivá ustanovení porovnávána a uvedeny změny, které nový trestní zákoník přinesl, včetně uvedení skutkových podstat a formálních znaků.

V diplomové práci je uveden i dotační podvod, který byl zaveden novým trestním zákoníkem a vyčleněn tak z úvěrového podvodu uvedeného v předchozím trestním zákoně. Dále jsou zde nastíněny podvody v kontextu hospodářské kriminality a není opomenut ani připravovaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, kterému je v této práci věnována rovněž celá podkapitola.

1. TRESTNÍ PRÁVO A MAJETEK

1.1 Trestný čin

V úvodu této diplomové práce je třeba si uvést co je vlastně trestný čin a jakým způsobem je vyložen v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů a jakým způsobem jej schválil zákonodárce v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2010. V obou výše uvedených případech je pojem trestného činu uveden v hlavě druhé trestního zákona i trestního zákoníku o základech trestní odpovědnosti. Tento výklad o níže uvedeném trestném činu byl zaveden do trestního zákona novelou trestního zákona tj. zákonem č. 175/1990 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.7.1990. Tato novela zrušila zákon o přečinech č. 150/1969 Sb. a tím i rozlišování soudně trestných deliktů na trestné činy a přečiny. Nově byl touto novelou zaveden jednotný pojem soudně trestného deliktu a to trestný čin uveden v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

§ 3

Trestný čin

1) Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.

2) Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

3) K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

4) Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem

provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.

Jak již je uvedeno výše, zákonodárce v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. schválil výklad pojmu trestný čin ve znění:

§13

Trestný čin

1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně.

2) K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Jak již bylo naznačeno výše, pojem trestného činu zůstal uveden i v novém trestním zákoníku v hlavě druhé o trestní odpovědnosti avšak v jiném paragrafu. Jak je patrné, byla v novém trestním zákoníku v odstavci 1 nahrazena věta uvedená ve starém trestním zákoně „Pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně“, větou jak výše uvedeno v odstavci 1.

V odstavci druhém bylo nově nahrazeno ustanovení o trestnosti činu, trestní odpovědností za trestný čin. Jde tedy o nové pojetí, v němž byl vypuštěn materiální znak, který byl nahrazen společenskou škodlivostí, uvedenou v novém trestním zákoníku v § 12 odst. 2, která není součástí definice trestného činu, a proto byl vypuštěn původní text uveden v trestním zákoně v odst. 2 a 4.

Tuto změnu v pojetí trestného činu odůvodnil zákonodárce ve své důvodové zprávě k § 13 zákona č. 40/2009 Sb., kde uvádí, že k dosažení maximální legality podmínek trestní odpovědnosti je návrh nové kodifikace založen na formálním pojetí trestného činu, což mj. povede ke zvýšení jednotnosti při výkladu a aplikaci zákona

a k posílení rovnosti všech před zákonem. Toto řešení znamená opuštění dosavadního materiálního či formálně materiálního pojetí a je výraznou změnou určující charakter nové kodifikace trestního práva. Formálně právní pojetí trestného činu je důsledně promítnuto do definic jednotlivých skutkových podstat trestných činů, neboť neumožňuje ponechat řešení vágních nebo širokých zákonných pojmů na judikatuře soudů a odpovídá více logice trestního práva.

Formální pojetí trestného činu obsažené v osnově trestního zákoníku přitom neznamená, že by společenská škodlivost trestného činu (která nahradila vágní pojem společenské nebezpečnosti, který nebyl ani definován, a jako kritéria používal čistě formální typové okolnosti uvedené v § 3 odst. 4 trestního zákona), neměla po jeho přijetí již žádný význam, když opak je pravdou, neboť tato materiální kritéria se v typové podobě uplatňují v legislativním procesu, a to při stanovení, jaká typová jednání – skutkové podstaty – jsou trestními činy a s jakou trestní sazbou.

Novým trestním zákoníkem byl nově zaveden pojem přečin a zločin, který je uveden v § 14, kde je uvedeno v odstavci 1, že trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. V odstavci 2 je uvedeno, že přečiny jsou všechny nedbalostí trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let. V odstavci 3 je uvedeno, že zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny a zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let.

Tuto kategorizaci trestných činů odůvodnil zákonodárce v důvodové zprávě k § 14 trestního zákoníku s tím, že bude založena na bipartici – zločin a přečin. Bude tedy upuštěno od dosavadního pojetí jednotného deliktu, kdy pojem trestného činu bude zachován jako nadřazený termín. Bipartice bude vycházet z odstupňované typové závažnosti trestných činů vyjádřené trestní sazbou. Tato kategorizace rozšíří prostor pro uplatnění alternativ a odklonů a pro diferenciaci

trestních sankcí a odrazí se i v trestním procesu a bude základem pro vytvoření různých typů řízení, příslušnosti soudů, vymezení řízení před samosoudcem, používání odklonů a dalších institutů trestního řízení. V podstatě standardní trestní řízení bude konáno o zločinech, u přečinů budou převažovat zjednodušené formy řízení, odklony a alternativní řešení, včetně širokého uplatnění prostředků probace a mediací.

1.2 Majetek

Majetek si lze představit jako něco, co člověk nebo instituce vlastní. Od tohoto odvozujeme pojem vlastnictví, což je právní vztah majitele a majetku. Majetek je tedy vykládán jako souhrn veškerých statků, se kterými daný majitel, ať již fyzická nebo právnická osoba může volně nakládat, a kterými také ručí za své případné závazky. Tvoří jej hmotné nebo nehmotné statky vlastněné určitou osobou, firmou nebo institucí. Hmotný majetek lze rozdělit na nemovitý, což jsou například pozemky, budovy atd. a majetek movitý, kam patří například automobily, zařízení nebo materiál. Nehmotný majetek tvoří například technologické postupy či autorská práva. Dále jej lze dělit na finanční majetek, který tvoří peníze, cenné papíry a podobná aktiva.

V trestním právu se rozumí majetkem nejen věci, ale i pohledávky, obchodní podíly a všechny výše uvedené majetek, což lze v souhrnu nazvat jako majetkové právo. V podnikání je majetek nezbytným základem, kdy i obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. hovoří o tom, že obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se pro účely tohoto zákona rozumí majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří podnikateli a slouží, nebo je určen k jeho podnikání. Obchodním majetkem podnikatele, který je právnickou osobou, se rozumí veškerý jeho majetek.

Další listinou, která se zabývá ochranou majetkových vztahů je článek č. 11 Listiny základních práv a svobod, který uvádí, že každý má

právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu a dědění se zaručuje.

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. pamatuje na úpravu majetku v § 134, kde se hovoří o věci a jiné majetkové hodnotě, kdy v odstavci 1 je uvedeno, že věci se rozumí i ovladatelná přírodní síla, dále pak živá zvířata, zpracované oddělené části lidského těla, peněžní prostředky na účtu a na cenné papíry, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákoníku něco jiného. V odstavci 2 se hovoří o tom, že jinou majetkovou hodnotou se rozumí majetkové právo nebo jiná penězi ocenitelná hodnota, která není věcí, a nevztahují se na ni ustanovení o věcech podle odstavce 1. Toto ustanovení uvedené v § 134 trestního zákoníku v podstatě koresponduje se zrušeným trestním zákonem č. 140/1961 Sb., kde toto bylo zakotveno v § 89 v odstavci 13.

Trestní zákoník samozřejmě pamatuje i na sankce ohledně majetku, kdy v § 66 je ustanovení o propadnutí majetku.

V odstavci č. 1 se hovoří o tom, že soud může vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a poměrům pachatele uložit trest propadnutí majetku, odsuzuje-li pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal, nebo se snažil získat majetkový prospěch.

V odstavci 2 je uvedeno, že bez podmínek odstavce 1 může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje a jako samostatný trest může být trest propadnutí majetku uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a k poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

V odstavci 3 je uvedeno, že propadnutí majetku postihuje celý majetek odsouzeného nebo tu jeho část, kterou soud určí, ale propadnutí se však nevztahuje na prostředky nebo věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb odsouzeného, nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat.

V odstavci 4 je uvedeno, že výrokem o propadnutí majetku zaniká společné jmění manželů a v odstavci 5 že propadlý majetek připadá státu. Toto ustanovení opět koresponduje se zrušeným trestním zákonem č. 140/1961 Sb., kde toto bylo zakotveno v § 51 a v § 52.

1.3 Majetkové trestné činy

Pro lepší pochopení majetkových vztahů a přehled o majetkových trestných činech bude níže uveden výčet všech majetkových trestných činů, které byly ve zrušeném trestním zákoně uvedeny v hlavě desáté zvláštní části trestního zákona.

V novém trestním zákoníku jsou tyto trestné činy uvedeny v hlavě páté jako trestné činy proti majetku začínající trestnými činy krádež dle § 205, zpronevěra dle § 206, neoprávněné užívání cizí věci dle § 207, neoprávněný zásah do práva k domu bytu nebo nebytovému prostoru dle § 208, podvod dle § 209, pojistný podvod dle § 210, úvěrový podvod dle § 211, dotační podvod dle § 212, provozování nepoctivých her a sázek dle § 213, podílnictví dle § 214, podílnictví z nedbalosti dle § 215, legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216, legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti dle § 217, lichva dle § 218, zatajení věci dle § 219, porušení povinnosti při správě cizího majetku dle § 220, porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti dle § 221, poškození věřitele dle § 222, zvýhodnění věřitele dle § 223, způsobení úpadku dle § 224, porušení povinnosti v insolvenčním řízení dle § 225, pletichy v insolvenčním řízení dle § 226, porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku dle § 227, poškození cizí věci dle § 228, zneužívání vlastnictví dle § 229, neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací dle § 230, opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat dle § 231, poškození záznamu počítačového systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti dle § 232.

Jak je patrné z výše uvedeného přehledu, je tento poměrně rozsáhlý a oproti zrušenému trestnímu zákonu, nový trestní zákoník sjednocuje a konkretizuje jednotlivá trestně právní jednání, kterými se poskytuje ochrana majetkových vztahů.

Z původní hlavy druhé zvláštní části trestního zákona o trestných činech proti hospodářské soustavě, hospodářské kázni, trestné činy proti měně, trestné činy daňové a trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu, proti právům souvisejícím s právem autorským a proti právům k databázi a dále z hlavy deváté této zvláštní části trestního zákona o trestných činech proti majetku sjednotil, utřídil a některé trestné činy nově zavedl pod hlavu pátou zvláštní části nového trestního zákoníku o trestných činech proti majetku, tak jak jsou výše jmenovány a mezi které taktéž patří trestný čin podvod, který bude rozebírán níže, a dále pod hlavu šestou zvláštní části trestního zákoníku, kde jsou uvedeny trestné činy hospodářské.

1.3.1 Skutková podstata majetkových trestných činů

Skutková podstata všech trestných činů je soubor objektivních a subjektivních znaků trestného činu, které jsou uvedeny v obecné i zvláštní části trestního zákona a pokud osoba naplní svým jednáním všechny uvedené znaky, naplní skutkovou podstatu, čímž spáchá trestný čin. To s sebou nese i právní následky uvedené v příslušné právní normě. Tyto znaky skutkové podstaty vyjadřují základní charakter, význam a důvod existence právního institutu, což je u trestného činu společenská nebezpečnost, jehož páčání společnost zakazuje.

Skutkovou podstatu rozlišujeme:

-základní, tato je zpravidla uvedena v prvních odstavcích daného trestného činu, neboť uvádí běžné znaky trestného činu

-kvalifikovaná, tato v podstatě upravuje základní skutkovou podstatu, kdy obsahuje další znaky, přísněji trestné kvůli vyšší nebezpečnosti jednání pro společnost

-privilegovaná, která je výjimečně mírněji trestná kvůli nižší nebezpečnosti činu pro společnost

Hlavními znaky skutkových podstat trestného činu se navzájem od sebe jednotlivé činy odlišují a tyto typové znaky trestného činu jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Ještě je třeba uvést, že pro naplnění skutkové podstaty a spáchání tak trestného činu musí být naplněny vždy všechny uvedené znaky současně.

Objektem majetkových trestných činů, které byly uvedeny v hlavě deváté zvláštní části zrušeného trestního zákona a nově v trestním zákoníku v hlavě páté, jsou jak výše uvedeno majetkové zájmy, kdy objektem většiny trestných činů proti majetku je vlastnictví k věci, jde tak o skupinu znaků, jež charakterizují předmět ochrany trestního práva. Jde o obligatorní znak trestného činu. Trestní zákoník za předmět ochrany označuje společenské vztahy, majetkové zájmy a hodnoty a to prostředky trestního práva hmotného pohrůžkou trestů ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření.

Objektivní stránka trestného činu popisuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorní znak objektivní stránky je jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Fakultativní znak objektivní stránky je místo a čas jednání, účinek, předmět útoků, prostředky použité k trestnému činu atd.

Subjektem trestného činu je pachatel. Pojem pachatel je vyjádřen v ustanovení § 22 odst. 1 trestního zákoníku, kde je uvedeno, že pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu může být pouze fyzická osoba, která naplňuje znaky uvedené v § 25 trestního zákoníku, což je věk pachatele a dále naplní znaky v § 26, kde je uvedena nepřičetnost,

z čehož je patrné, že pachatelem může být jen osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila hranici 15 let věku a byla příčetná.

Subjektem trestného činu nemůže být právnická osoba, ale pouze statutární zástupce právnické osoby. V současné době trestní právo nezná pojem kolektivní viny, avšak zákonodárci připravují návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, ale o tomto bude zmíněno v další kapitole této práce.

Subjektivní stránka vyjadřuje všechny vnitřní znaky, které se týkají psychické stránky pachatele. Obligatorním znakem subjektivní stránky je zavinění. Toto je rozděleno na zavinění úmyslné a zavinění z nedbalosti. Zavinění, které je podmínkou trestní odpovědnosti, lze vyjádřit jako psychický vztah člověka k určitým skutečnostem, které naplňují skutkovou podstatu trestného činu a jsou vytvořeny přímo pachatelem nebo existují bez jeho přičinění. Subjektivní stránka trestného činu se odvíjí od úmyslu, který musí korespondovat se všemi znaky objektivní stránky.

Úmysl je v trestním zákoníku rozdělen na:

-**úmysl přímý** - pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem

-**úmysl nepřímý** - pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

Nedbalost je v trestním zákoníku uváděna jako:

-**vědomá** - pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí

-**nevědomá** - pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

1.4 Trestní právo a zásada zákonnosti a subsidiarity

Trestní právo je vyjádřeno jako trestní právo hmotné a procesní.

Trestní právo hmotné, jehož výklad je v trestním zákoníku stanoví, působnost trestních zákonů, základy trestní odpovědnosti, co je trestný čin, rozdělení trestných činů, jaké lze uložit tresty atd.

Trestní právo procesní, jehož výklad je v trestním řádu č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním upravuje postup orgánů činných v trestním řízení v trestních věcech. Orgány činné v trestním řízení dle ustanovení § 12 odst. 1 trestního řádu jsou soudy, státní zástupce a policejní orgán. Podle dalšího odstavce tohoto ustanovení se policejními orgány rozumějí útvary Policie České republiky a v řízení o trestních činech policistů útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost. Stejné postavení mají v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil pověřené orgány Vojenské policie, v řízení o trestných činech příslušníků Vězeňské služby České republiky, pověřené orgány této služby a dále Bezpečnostní informační služba a Celní orgány.

Právo jako takové v České republice reguluje na základě fungování veřejných, soukromých, obchodních a ekonomických vztahů majetkové a hospodářské právo a v neposlední řadě i trestní právo, které nastupuje při porušení těchto vztahů a které je součástí českého právního řádu. Hlavní účel tohoto práva byl jasně vyjádřen ve zrušeném trestním zákoně v § 1 zákona č. 140/1961 Sb., kde bylo uvedeno, že je třeba chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a oprávněných osob. Z tohoto vyplývalo, že trestní právo určuje, které z činů nebezpečných pro společnost jsou trestné a současně stanoví sankce za jejich porušení.

Nedílnou součástí v právu České republiky je ústavní právo, jehož zákony se podílejí na formulacích a principech trestního práva jak hmotného, tak procesního, kdy i listina základních práv a svobod ukládá trestnímu právu například zákazy krutých a ponižujících trestů, zákaz trestu smrti, zákaz retroaktivity a další.

Trestní právo však nelze chápat jako běžný prostředek k domožení se svých práv. Trestní právo je ve vyspělých právních státech pojímáno dle právního principu (ultima ratio) jako krajní prostředek jak se domoci svých práv, neboť všechny pravomoce dané trestním zákoníkem a trestním řádem orgánům činným v trestním řízení, jsou vážnými zásahy do práv osob. Z tohoto důvodu se trestní právo užívá jen v případech, kdy ostatní právní prostředky selžou. Tento postup zavedl zákonodárce do nového trestního zákoníku v hlavě druhé s názvem trestní odpovědnost, kde jsou v díle 1 uvedeny základy trestní odpovědnosti, kde v § 12 je uvedena tato zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe.

V odstavci 1 je uvedeno, že jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.

V odstavci 2 je uvedeno, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Zákonodárce ve své důvodové zprávě k tomuto paragrafu uvedl, že základním obecním ustanovením tohoto paragrafu stahujícím se k trestní odpovědnosti je zdůraznění vůdčí základní zásady zákonnosti v odstavci 1. V odstavci 2 vyjadřuje zásadu subsidiarity trestní represe a princip „ultima ratio“ z ní vyplývající, který je zejména v poslední době významně akcentován v nálezech Ústavního soudu. Ze zásady subsidiarity trestní represe vyplývající tento princip byl sice původně chápán spíše jako princip omezující zákonodárce v tom směru, že trestněprávní řešení je krajním prostředkem ve vztahu k ostatní deliktní právní úpravě, ale v současné době je v zásadě všeobecně uznáváno, že má nepochybně význam i pro interpretaci trestněprávních norem a plyne z něho, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispolečenského jednání a to podle zásady, že tam, kde postačí k regulaci prostředky správního nebo civilního práva v širším slova smyslu jsou trestněprávní prostředky nejen nadbytečné, ale z pohledu

principu právního státu také nepřípustné. S tímto je v souladu i judikatura Ústavního soudu České republiky, který v uvedených nálezech opakovaně zdůraznil, že trestní právo má z podstaty principu „ultima ratio“ místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou vyčerpány, neúčinné nebo nevhodné.

Dále se v důvodové zprávě uvádí, že pravidla liberálního demokratického právního státu vyžadují, aby vina pachatele byla autoritativně konstatována jen ohledně takového jednání, o němž mohl pachatel v době, kdy se ho dopouštěl, důvodně předpokládat, že jde o jednání trestné a to s ohledem na obsah tehdy účinného trestního zákona, nebo tam, kde je to třeba s ohledem na ustálenou a obecně dostupnou judikaturu obecných soudů. Zakotvení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu „ultima ratio“ do trestního zákoníku má význam i interpretační, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý.

2. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA PODVODU PO ROCE 1989

2.1 Podvod dle § 250 zákona č. 140/1961 Sb.

§ 250

Podvod

1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

Tento výklad podvodu odpovídá poslední úpravě dnes již zrušeného trestního zákona upravenou zákonem č. 253/1997 Sb., o které bude pojednáno níže.

Pro naplnění výše uvedené skutkové podstaty trestného činu podvod a tím pro spáchání trestného činu musí být naplněny vždy všechny níže uvedené znaky. Těmito znaky se rozumí to, aby pachatel uvedl někoho v omyl, využil něčího omylu nebo zamlčel podstatné skutečnosti, dále musí na cizím majetku vzniknout škoda nikoli nepatrná a současně musí dojít k obohacení pachatele či jiné osoby.

Pomocí znaků skutkových podstat, zvláště znaků zvláštních, které jsou uvedeny níže, se od sebe odlišují jednotlivé trestné činy. Naplnění skutkové podstaty trestného činu znamená spáchání příslušného trestného činu, jedním skutkem lze spáchat i více trestných činů. Skutková podstata zahrnuje jak typové znaky trestného činu, tak obecné znaky trestného činu, které zahrnují věk a přičetnost pachatele, avšak tyto nejsou součástí skutkové podstaty. Typovými znaky jsou:

- objekt
- objektivní stránka
- subjekt
- subjektivní stránka

Je třeba se dále alespoň okrajově zmínit o kvalifikované skutkové podstatě trestného činu podvod, která je uvedena ve druhém, třetím a čtvrtém odstavci tohoto ustanovení. Ve druhém odstavci je stanovena sankce za způsobení škody nikoli malé, čímž se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25.000,-Kč. Ve třetím odstavci je pachatel sankcionován, spáchá-li čin v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo způsobí značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek. Značnou škodou se z hlediska trestního zákona rozumí škoda dosahující částky nejméně 500.000,-Kč. V případě jiného zvlášť závažného následku není vyžadována škoda na majetku, avšak jiný zvlášť závažný následek se musí svou intenzitou přiblížit majetkové újmě, která je tímto v podstatě nahrazována a je zde uvedena proto, že nebezpečnost shodného trestného činu je za různých okolností odlišná, a mohla tak být společenská nebezpečnost trestných činů odpovídajícím způsobem řádně vystižena.

Bližšímu rozdělení jsou věnovány níže uvedené oddíly.

2.1.1 Objekt a objektivní stránka

Objektem se v běžném významu rozumí či se dá chápat jako předmět a označuje to, co je cílem pozornosti, případně věc. Objektem trestného činu podvod je však cizí majetek, jenž je uveden v základní skutkové podstatě tohoto trestného činu uvedené v odstavci 1 tohoto trestného činu. Cizím majetkem se rozumí majetek, který nepatří výlučně pachateli a škodou na cizím majetku, újma majetkového charakteru, jde o snížení ekonomické hodnoty majetku a i o ušlý zisk. Škoda může být různé povahy, může mít povahu finanční částky, věci, ale i konání či opomenutí, které mají nějakou majetkovou povahu. Věc, která již při jejím zakoupení a zaplacení ceny odpovídající dané hodnotě věci a v případě, že nemá odpovídající vlastnosti a nelze ji tedy použít ke konkrétnímu účelu, ke kterému byla zakoupena, stejně se jedná o škodu, kdy při určování její výše se musí vždy vycházet ze skutečné hodnoty věci a nikoli z částky vzniklé dohodou a ani není možné za škodu na cizím majetku brát v úvahu majetkové sankce, jimiž jsou sankcionováni pachatelé za své protiprávní jednání.

Objektivní stránka trestného činu je způsob provedení trestného činu a následky tohoto jednání. V případě trestného činu podvod je objektivní stránka vyjádřena jednáním pachatele trestného činu podvod a to:

-obohacím – což je v základní skutkové podstatě tohoto trestného činu vyjádřeno větou, kdo sebe nebo jiného obohatí, a znamená nezákonné navýšení majetku či majetkových práv, buď to pachatele či jiné osoby a to formou rozšíření či uspoření nákladů, jenž by museli být vynaloženy z majetku pachatele případně jiné osoby,

-uvedením někoho v omyl nebo využití něčího omylu – jde o podvodné jednání, které směřuje proti poškozenému, avšak i jiným osobám. Uvedením v omyl je myšleno jednání pachatele, kterým

předstírá stav, jenž není v souladu se skutečným stavem věci a u využití něčího omylu jde o to, že pachatel nevyvolal či nevedl někoho v omyl, avšak po zjištění, že došlo k omylu jiné osoby, jednal v příčinné souvislosti tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil. Omyl vždy znamená rozdíl mezi předstíraným stavem a skutečností i v případě, že podvedený nemá představu o stavu věci, případně si myslí, že se nemusí ničeho obávat.

Uvedení v omyl může být spácháno buď to konáním či opomenutím. Konáním je vyjádřen vůlí řízení pohyb zaměřený k cíli a naopak opomenutím je vůlí řízené zdržení se takového pohybu.

-zamlčením podstatných skutečností – zde se jedná o to, že pachatel při svém podvodném jednání neuvede podstatné skutečnosti, které mají vliv na rozhodování poškozené osoby, kdy je důležité, že poškozený, kdyby tyto skutečnosti znal, by nejednal tak, jak v daném případě jednal, tzn., že v případě znalosti skutečného stavu věci by poškozený nejednal tak, aby bylo možno dát vzniknout následku pachatelovo jednání, což je v tomto případě způsobení škody nikoli nepatrné na cizím majetku.

2.1.2 Subjekt a subjektivní stránka

Subjektem trestného činu podvod uvedené v základní skutkové podstatě v odstavci prvním je pachatel, kterým se rozumí jen fyzická osoba. Ve zrušeném trestním zákoně v § 9 odst. 1 byl za pachatele trestného činu označen ten, kdo trestný čin spáchal sám, a dle tohoto zákona mohla být pachatelem jen osoba příčetná, která dosáhla v době činu určitého věku. Právnícká osoba může být poškozeným, osobou obohacenou a uvedenou v omyl. U uvedení v omyl právnické osoby, je to možné pouze za předpokladu, že osoba fyzická jedná, koná právní úkony oprávněně jménem, v zastoupení právnické osoby.

Subjektivní stránkou trestného činu je zavinění, které se v obecné rovině spíše vyjadřuje slovy vina nebo hřích, avšak zavinění

ve vztahu k trestnímu právu je součástí subjektivní stránky trestného činu, a je podmínkou trestní odpovědnosti. Subjektivní stránka je dále podmíněna věkem a přičetností. Zavinění v právu tvoří subjektivní vztah osoby k možným následkům jejího jednání, jímž je někomu způsobena újma, a které je protiprávní na základě vůle, vědomí nebo nedbalosti. Trestný čin podvod je však zcela trestným činem úmyslným.

K posouzení zavinění, jak již bylo zmíněno, je zapotřebí naplnění souhrnně všech znaků skutkové podstaty trestného činu, kdy je ale zapotřebí, dle ustálené judikatury, zkoumat např. zda již v době výpůjčky peněz od poškozené fyzické či právnické osoby do stanoveného data, měl pachatel tyto v úmyslu nevrátit nebo, že pachatel věděl, že je nebude moci vrátit. Tímto je vyjádřeno i zavinění ve zrušeném trestním zákoně, kdy je toto uvedeno v § 4, kde je řečeno, že trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel:

- a) chtěl způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, nebo
- b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

2.2 Trestní zákon - novela v roce 1997

Zákon č. 253/1997 Sb. novelizoval trestní zákon s účinností od 1.1.1998 a tím došlo i k podstatné úpravě trestného činu podvod. Novela se zaměřila především na oblasti hospodářských a majetkových deliktů, neboť okruh trestných činů uvedených v druhé a deváté zvláštní části trestního zákona přestal plně odpovídat úrovni hospodářských vztahů a potřebám jejich ochrany. Touto novelou byly zavedeny sankce za porušení či nesplnění důležitých povinností vyplývajících z jiných zvláštních zákonů (např. obchodní zákoník). Změny, zavedené touto novelou, zpřesnily a doplnily skutkové podstaty stávajících trestných činů, neboť v minulosti byl postih za porušení uvedených povinností podle zvláštních zákonů buď jen symbolický či nevystihoval závažně

důsledky takového porušení práva. V této situaci právo dané těmito zvláštními zákony dostatečně neplnilo svou regulativní funkci chování ekonomických subjektů a z tohoto důvodu bylo nutné upravit oblast hospodářských a majetkových deliktů i v trestním zákoně.

Novela tedy, v oblasti trestného činu podvod, doplnila jeho základní skutkovou podstatu uvedenou v § 250 odst. 1 s tím, že o trestný čin podvodu se jedná nejen v případech, kdy pachatel ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu, ale i tak, že pachatel zamlčí podstatné skutečnosti.

Dále byly novelou zavedeny do trestního zákona dva nové trestné činy, které jsou postaveny jako speciální k trestnému činu podvod dle § 250 trestního zákona, a to trestný čin pojistný podvod dle § 250a trestního zákona a trestný čin úvěrový podvod dle § 250b trestního zákona.

Důvodovou zprávou k zákonu č. 253/1997 Sb., v souvislosti s doplněním § 250b, bylo konstatováno, že doplněním ustanovení o trestném činu podvod bylo sledováno rozšíření trestního postihu na další formy podvodného jednání, které byly již trestné dle stávající právní úpravy, ale zpravidla se nedaly dokázat. Stávající skutková podstata trestného činu podvod totiž vyžadovala, aby pachatel měl podvodný úmysl již v době, kdy počal naplňovat objektivní stránku trestného činu, pokud např. úmysl „podvést, získal až v průběhu takového jednání nebo dodatečně (např. se rozhodl získané úvěrové prostředky použít bez souhlasu věřitele na zcela jiný účel), trestného činu podvod se nedopustil, ačkoli výsledek a subjektivní vztah pachatele k němu byl stejný. Ve všech případech však nebylo možno postihovat dle stávající skutkové podstaty trestného činu podvod, např. jednání spočívající v uvedení nepravdivých údajů při sjednávání úvěrové smlouvy a tím spíše případy, kdy pachatel již poskytnutý úvěr použil na jiný než určený účel. Z tohoto důvodu bylo navrženo zařadit

mezi trestné činy proti majetku zvláštní skutkovou podstatu trestného činu podvod postihující podvodná jednání v úvěrové oblasti.

Rozdíl mezi skutkovou podstatou trestného činu podvod a skutkovými podstatami trestných činů pojistný a úvěrový podvod spočívá v tom, že u jejich základních skutkových podstat se nevyžaduje, na rozdíl od trestného činu podvod dle § 250, aby byla způsobena pojistným či úvěrovým podvodem škoda, proto ani úmysl pachatele nemusí k takové škodě směřovat, postačí uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných skutečností. Způsobení škody je však jedním ze znaků kvalifikovaných skutkových podstat pojistného i úvěrového podvodu uvedených v odstavcích 3), 4) a 5).

Dalším rozdílem mezi trestným činem podvod a trestnými činy pojistný a úvěrový podvod je, že podvodu se může dopustit kdokoli, avšak v případě trestných činů pojistný a úvěrový podvod pouze účastník pojistné či úvěrové smlouvy. Osoba, která účastníku pojistné či úvěrové smlouvy pouze opatří nepravdivé podklady ke smlouvě, nemůže být pachatelem takového podvodu. Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepravdivé podklady, může být jen pomocníkem tohoto trestného činu. O pomoc ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona jde ale jen v případě, kdy jednání pachatele úvěrového či pojistného podvodu dosáhne stádia pokusu či dokonání trestného činu.¹

---

¹ Michálek P., Bakalářská práce trestný čin podvod, UJAK, 2010

3. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA POJISTNÉHO PODVODU

3.1 Pojistný podvod dle § 250a zákona č. 140/1961 Sb.

§ 250a

Pojistný podvod

1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.

4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.

Jak je, z výše uvedeného, patrné tato skutková podstata pojistného podvodu je speciální skutkovou podstatou charakterizující podvod s tím, že předmětem útoku je vždy pojistitel. U základních skutkových podstat, které jsou vyjádřeny v odstavci 1 a 2, se nevyžaduje způsobení škody na majetku, avšak k trestnosti činu postačí pouze uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů, nebo zamlčení podstatných údajů pro sjednání pojistné smlouvy, nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy, tak jak je to uvedeno v odstavci 1.

V odstavci druhém není trestnost činu podmíněna tím, že pachatel již úmyslně způsobenou událost pojišťovně nahlásil, ale to, že úmyslně vyvolanou událost, nebo udržování škodlivého stavu jím samotným, vyčkává pojistného plnění. Cílem jednání pachatele v obou uvedených odstavcích je získat majetkový prospěch na úkor pojišťovny. Z tohoto vyplývá, že jde tedy o cizí majetek.

Vznik tohoto speciálního ustanovení o pojistných podvodech lze hodnotit kladně, na čemž se shoduje odborná veřejnost, neboť tím se stává trestný čin pojistného podvodu lépe dokazatelným, není třeba prokazovat jednání v omylu, ani že úmysl pachatele směřoval k jeho obohacení. Toto ustanovení plní jednak represivní funkci umožňující snáze postihnout pachatele tohoto činu, kdy represivní funkce je dána již jeho samotným uvedením a řádným specifikováním v zákoně a mohla se tak dostat do podvědomí široké veřejnosti, a jednak má i preventivní efekt.

Je třeba taktéž vysvětlit pojmy uvedené v tomto ustanovení. Sjednání pojistné smlouvy lze vyjádřit jako postup při uzavírání smlouvy nebo její změně a pojistná smlouva je v podstatě oboustranný právní úkon mezi pojistníkem a pojistitelem za účelem poskytnutí právní ochrany. Uplatnění nároků z pojistné smlouvy lze vyložit jako postup při oznámení pojistné události s nárokem na plnění uzavřené pojistné smlouvy. Pojistnou událostí lze rozumět předmět, neboli nahodilá událost zakotvená v pojistné smlouvě, kde se pojistitel zavazuje

poskytnout pojistné plnění. Nepravdivými nebo hrubě zkreslenými údaji se rozumí údaje, jejichž obsah neodpovídá skutečnému stavu věci nebo odpovídá jen částečně a zkresleně. Zamlčením podstatných údajů je neuvedení jakékoliv informace důležité pro uzavření pojistné smlouvy nebo plnění z ní. Pojistitelem je dle zákona o pojistné smlouvě právnická osoba, jenž má oprávnění provozovat pojistnou činnost dle zvláštního zákona. Pojistníkem je osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu a pojištěným pak osoba, na níž se vztahuje soukromé pojištění v zájmu pojistných hodnot, zdraví, život, majetku či odpovědnosti za škodu.

3.1.1 Objekt a objektivní stránka

Při existenci dvou skutkových podstat trestného činu pojistný podvod je u každé z nich i jiný objekt trestného činu. Pojem objekt je též nahrazován i pojmem předmět útoku a může jím být osoba nebo věc. V případě skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 je objektem ochrana při sjednávání pojistných smluv a plnění z nich, kdy se opět jedná o cizí majetek a v případě skutkové podstaty uvedené v odstavci 2 je objektem trestného činu ochrana plnění poskytnutých na základě pojistné události a to i v případě pojištění smluvního a zákonného, kdy jde zase o cizí majetek. Z tohoto vyplývá, že objektem trestného činu pojistný podvod je vždy konkrétní pojišťovací ústav.

Obecně byla popisována objektivní stránka trestného činu již v kapitole o trestném činu podvod, tak i zde je objektivní stránkou jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi.

Objektivní stránka trestného činu pojistný podvod uvedena v prvním odstavci tohoto ustanovení spočívá v tom, že pachatel při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo podstatné údaje zamlčí, přičemž nepravdivým údajem se rozumí údaj, jehož obsah neodpovídá skutečnému stavu věci potřebný k uzavření

pojistné smlouvy. Hrubě zkreslený údaj je takový, který je mylný, nebo jen částečně založený na pravdě, kdy výsledkem uvedení takových údajů je nesprávný závěr, který je rozhodný pro uzavření pojistné smlouvy. V případě zamlčení podstatných údajů jde o nesdělení údajů pojistiteli, které jsou rozhodné taktéž pro uzavření pojistné smlouvy.

Objektivní stránka trestného činu pojistný podvod uvedena v druhém odstavci tohoto ustanovení spočívá v tom, že k trestnosti činu postačí úmyslné vyvolání pojistné události či udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

3.1.2 Subjekt a subjektivní stránka

Subjektem trestného činu pojistný podvod je opět pachatel dle uvedení v odstavci jedna a dvě. Pachatelem může být kterákoli osoba zúčastněná na pojistné smlouvě. V prvním případě to bývá nejčastěji pojistník, což je osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu. V případě změny pojistné smlouvy je to osoba, která změnila pojistnou smlouvu. V druhém případě je subjektem trestného činu pojištěný, v některých případech pojistník, jenž naplní skutkovou podstatu úmyslným vyvoláním pojistné události či stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje.

Subjektivní stránka trestného činu pojistný podvod je dalším obligatorním znakem a spočívá v úmyslném zavinění. Z pohledu základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 není k trestní odpovědnosti za tento čin zapotřebí škody, ať již majetkové nebo nemajetkové, tak jako v případě podvodu dle § 250 trestního zákona. Zde není ani zapotřebí úmyslu pachatele mířeného k vylákání pojistného plnění, avšak je nezbytné, aby následek byl pachatelem způsoben úmyslně, a to jak již bylo řečeno formou úmyslu přímého či nepřímého. Z pohledu základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 2, kde se rovněž jedná o úmyslný trestný čin ve formě vyvolání pojistné události či udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí, kdy pachatel

svým jednáním vyvolá nahodilé skutečnosti a pojistiteli vznikne povinnost pojistného plnění. Příkladem je možno uvést úmyslné vyvolání dopravní nehody s havarijně pojištěným vozidlem, které například není již v dobrém technickém stavu. Udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí v úmyslu zvýšit vzniklou škodu může být jednání pachatele, jenž si sám úmyslně či svým nedbalostním jednáním přivodil pojistnou událost, ale kroky, aby tuto událost odstranil, nekonal, ba naopak ji prodlužoval či rozvíjel, avšak je zapotřebí orgány činnými v trestním řízení prokázat, že tímto jednáním došlo k úmyslnému zvýšení vzniklé škody.

4. TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA ÚVĚROVÉHO PODVODU

4.1 Úvěrový podvod dle § 250b zákona č. 140/1961 Sb.

§ 250b

Úvěrový podvod

1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.

4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvláště závažný následek.

5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Tento trestný čin poskytuje ochranu při sjednávání úvěrových smluv, poskytnutí dotací a subvencí a jako v případě pojistného podvodu je jeho skutková podstata rovněž speciální skutkovou podstatou charakterizující podvod. Stejně tak jako u pojistného podvodu, tak i trestný čin úvěrový podvod má dvě základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 a 2. Skutková podstata uvedená v odstavci 1 uvádí, že pachatel při sjednávání úvěrové smlouvy, žádosti o dotaci či subvenci, uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Skutková podstata uvedená v odstavci 2 uvádí, že k naplnění skutkové podstaty dojde tím, že pachatel použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel, bez souhlasu oprávněných osob. Toto ustanovení tak chrání rovněž cizí majetek v úvěrové oblasti a poskytování subvencí a dotací.

V základních skutkových podstatách tohoto trestného činu jsou použity pojmy úvěrová smlouva, úvěr, subvence a dotace. Trestní zákon však definici těchto pojmů neobsahoval a například pojem úvěrová smlouva nezná ani jiný právní předpis. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník upravuje v ustanoveních § 497 - § 507 smlouvu o úvěru, kterou se věřitel zavazuje, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Sjednáním úvěrové smlouvy je tak vyjádřen postup stran při uzavírání smlouvy o úvěru a závazkové vztahy vznikající z této smlouvy se řídí vždy a v celém rozsahu, bez ohledu na povahu účastníků této smlouvy, právě shora uvedenými ustanoveními obchodního zákoníku, kdy smlouva o úvěru patří mezi tzv. absolutní obchody.

Dle skutkové podstaty tohoto ustanovení nezáleží v podstatě na tom, zda je úvěr poskytován pro podnikatelské či jiné účely, k poskytnutí úvěru nemusí vůbec dojít, neboť pro samotný vznik smlouvy o úvěru totiž zákon nevyžaduje, aby k poskytnutí peněžních prostředků vůbec došlo, stejně tak ze zákona nevyplývá povinnost dlužníka poskytnutý úvěr skutečně čerpat. Smlouva o úvěru nemusí mít

ani písemnou formu, avšak písemná forma je v praxi pravidlem a v případě úvěrových smluv uzavíraných bankami i povinností, která pro ně vyplývá ze zákona o bankách.

Pojem úvěr je vymezen v § 2 písmena b) zákona o bankách a rozumí se jím dočasně poskytnuté peněžní prostředky v jakékoliv formě. Pro uvedení příkladu úvěrů uveďme například peněžní úvěry, které mohou být kontokorentní, eskontní, závazkové úvěry a záruky atd.

Dalším pojmem uvedeným ve skutkových podstatách jsou dotace, jimiž lze označit přídělky finančních prostředků, právně nenárokovatelné, poskytované obcím, úřadům, právníkům a fyzickým osobám. Dotace lze obecně rozdělit na účelové a neúčelové.

Dalším pojmem uvedeným v ustanovení tohoto trestného činu je subvence, které je možno dělit opět na účelové a neúčelové, kdy se jedná o peněžní podporu poskytnutou z veřejných prostředků. V dnešní době se nahrazuje spíše pojmem dotace. V odstavci 2 u této skutkové podstaty je dále uveden pojem věřitel, což je osoba, která se zavazuje úvěr poskytnout a oprávněná osoba, která požadovanou dotaci či subvenci poskytuje.

4.1.1 Objekt a objektivní stránka

Objektem trestného činu úvěrový podvod dle ustanovení § 250b trestního zákona je zájem společnosti na ochraně při sjednávání úvěrových smluv, poskytování dotací a subvencí včetně jejich účelového určení, tedy opět je objektem cizí majetek. Toto ustanovení chrání především poskytovatele úvěrů, tak aby měli jistotu, že poskytují úvěr na základě podkladů, které jsou odrazem skutečné finanční situace žadatele. Při bližším zkoumání základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 tohoto ustanovení je patrné, že zde objekt není uveden, avšak z výkladu této skutkové podstaty je patrné, že tato vyjadřuje trestněprávní ochranu věřitelů, tak jak je naznačeno výše. V základní skutkové podstatě uvedené v odstavci 2 je již objekt uveden

a jde o zájem společnosti při poskytování úvěru, dotací a subvencí, které jsou vázány na určený účel a bez souhlasu věřitele či jiné oprávněné osoby je nelze použít jiným způsobem.

Objektivní stránkou trestného činu úvěrový podvod je opět jako v případě podvodu, způsob spáchání trestného činu a jeho následek. V tomto případě je na rozdíl od obecného trestného činu podvod dle § 250 odstavce 1 trestního zákona založeno podvodné jednání na uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při podání a vyřizování žádosti o subvenci či dotaci. Trestněprávní výklad jednání u trestného činu úvěrový podvod, kterého se pachatel dopustí uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčením podstatných údajů, je shodný zcela s výkladem jednání u trestného činu pojistný podvod, kdy následkem tohoto jednání je ohrožení tohoto objektu. Stejným následkem je ohrožen objekt v případě jednání pachatele uvedené v základní skutkové podstatě tohoto ustanovení v odstavci 2, kde pachatel bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, dotaci či subvenci na jiný než sjednaný účel v úvěrové smlouvě či žádosti o poskytnutí subvence či dotace. Z logiky věci je však samozřejmé, že toto nastane až po poskytnutí úvěru dotace či subvence.

4.1.2 Subjekt a subjektivní stránka

Trestní právo v České republice zakládá individuální trestní odpovědnost fyzických osob za určitá jednání a jejich následky. Subjektem trestného činu je pachatel, což je osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky trestného činu uvedené v jednotlivých skutkových podstatách nebo to měla alespoň v úmyslu, i když k dokonání nedošlo. V případě obecného trestného činu podvod dle § 250 trestního zákona může být pachatelem kterákoli osoba, která v době spáchání činu dovršila patnáctý rok věku a byla přičetná, tak

subjektem neboli pachatelem trestného činu úvěrový podvod dle § 250b trestního zákona spáchaného podvodným jednáním při sjednávání úvěrové smlouvy může být jen osoba, která je zúčastněna na úvěrové smlouvě. Touto osobou může být dlužník, osoba jednající za dlužníka nebo za věřitele. Co se týče dlužníka, tak tento pojem skutková podstata trestného činu úvěrový podvod nezná, používá zde pojem „kdo“, ale z výkladu věci samotné, toto vyplývá a jde tedy o osobu povinnou z úvěrové smlouvy k plnění vůči věřiteli. Co se týká věřitele v podobě bankovního ústavu či jiné právnické osoby, trestně odpovědná je vždy některá fyzická osoba, která naplnila znaky skutkové podstaty při sjednávání úvěrové smlouvy, při určení, která konkrétní osoba a jakým způsobem se na sjednávání úvěrové smlouvy podílela.

Toto je vše k pachateli trestného činu úvěrový podvod uvedeného ve skutkové podstatě v odstavci 1, avšak pachatelem dle skutkové podstaty uvedené v odstavci 2 tohoto ustanovení je pachatelem vždy jen dlužník, který jediný může použít úvěr bez souhlasu věřitele či jiné oprávněné osoby, na jiný než určený účel.

Subjektivní stránka trestného činu úvěrový podvod je stejně jako u trestného činu pojistný podvod obligatorním znakem tohoto trestného činu a taktéž je tento trestný čin z hlediska zavinění úmyslným trestným činem. Jak je patrné z výkladu skutkových podstat uvedených v odstavci 1 a odstavci 2, není zde forma zavinění přímo uvedena, avšak i zde, tak jako u většiny trestných činů, se užije ustanovení § 3 odstavce 3 trestního zákona o tom, že k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Rovněž tak jako u pojistného podvodu, není k trestněprávní odpovědnosti za trestný čin úvěrový podvod z pohledu skutkové podstaty vyjádřené v odstavci jedna zapotřebí vzniku škody či obohacení sebe nebo jiného, tak jako v případě podvodu dle § 250 trestního zákona. K trestní odpovědnosti za tento trestný čin postačí pouze uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo

zamlčení podstatných údajů při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při žádání o poskytnutí subvence či dotace a není při tom rozhodující, zda po poskytnutí úvěru, tento řádně splácí resp. i při řádně spláceném poskytnutém úvěru je pachatel trestně odpovědný za naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu úvěrový podvod uvedený v § 250b odstavce 1.

Z pohledu základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 2, kdy se jedná opět o úmyslný trestný čin ve formě použití úvěru, subvence či dotace na jiný než určený účel bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby. Opět zde není zapotřebí vzniku škody či obohacení sebe nebo jiného.

5. SOUČASNÁ TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA PODVODU

5.1 Podvod dle § 209 zákona č. 40/2009 Sb.

§ 209

Podvod

1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu

- 5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
  - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- 6) Příprava je trestná.

Shora uvedený výklad podvodu odpovídá poslední úpravě trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., dále jen trestní zákoník, ze dne 8. ledna 2009, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010. Je nutno uvést, že právě tento zákon byl do své účinnosti novelizován zákonem č. 306/2009 Sb., ze dne 7. srpna 2009, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a některé další zákony. Touto novelou nedošlo k žádným změnám v oblasti podvodů, avšak je třeba zmínit věk u trestní odpovědnosti, který byl v této práci taktéž zmíněn, a to úpravou § 25 trestního zákoníku, kde se hovoří o věku. V původním znění trestního zákoníku byl věk upraven tak, že kdo v době spáchání nedovršil čtrnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. Výše uvedenou novelou bylo v § 25 trestního zákoníku nahrazeno slovo „čtrnáctý“ slovem „patnáctý“ a dále byly upraveny související ustanovení, kde se uváděl věk čtrnáct let.

V novém trestním zákoníku je uveden podvod jako § 209, avšak základní skutková podstata uvedená v prvním odstavci byla ponechána v téměř nezměněné podobě s předchozím trestním zákonem s výjimkou zvyšující se trestní sazby odnětí svobody až na dvě léta. Za kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu podvod dle § 209, tak i pojistného podvodu dle § 210, úvěrového podvodu dle § 211 a nově vzniklého trestného činu dotační podvod dle § 212 je považováno jednání, kdy pachatel se základní skutkové podstaty těchto trestných činů dopustí poté, co byl za takový čin v posledních třech letech

odsouzen nebo potrestán. Dále došlo ke zvýšení trestních sazeb v závislosti na způsobené škodě.

Nový trestní zákoník ve svém ustanovení o trestném činu podvod v podstatě ponechal bývalou právní úpravu, s výjimkou zvyšujících se trestních sazeb a zavedení „recidivy“ a vychází tak zcela správně ze současné situace. Dle autorova názoru a zkušeností z vlastní praxe dochází k páchání drobných podvodů tj. dopouštění se základních skutkových podstat trestného činu podvod převážně ze strany osob, které se takového podvodného jednání již v minulosti dopustily. Je tedy zapotřebí případného pachatele od jeho úmyslu opětovně páchat podvody, ať již „obecné“, pojistné, úvěrové či dotační, odradit zavedením takovýchto kvalifikovaných skutkových podstat s vyšší trestní sazbou, jak to bylo učiněno novým trestním zákoníkem.

Dle statistik, od roku 2006, nedocházelo již k žádnému poklesu počtu spáchaných podvodů, bylo již na místě uplatnit vzhledem k vývoji situace v této oblasti spíše represivní nástroje k potírání tohoto pro společnost velmi negativního jevu spojeného s velkými škodami. Jiné způsoby, jak tento jev zredukovat či potlačit nepostačovaly. Uvedené změny, kterými byl trestný čin podvod provázen a cesty, kterými tento vývoj pokračuje, jsou odrazem vývoje páchání této trestné činnosti, která měla dle statistik od roku 1990 vzestupnou tendenci. Škody způsobené např. celkovou hospodářskou kriminalitou jsou ohromující, představovaly sumu přes 17 miliard Kč v roce 1994, z čehož jen hospodářským podvodem byla způsobena škoda přes 4 miliardy Kč.²

V roce 2003 byla jen celková škoda způsobená podvody jak obecného, tak hospodářského charakteru, bez započtení pojistných a úvěrových podvodů, téměř 18 miliard Kč, z čehož hospodářským podvodem byla způsobena škoda přes 17 miliard Kč. Jak je patrné z níže uvedených grafů, tak po účinnosti nového trestního zákoníku, kterým byly zavedeny vyšší trestní sazby a „recidiva“ má počet zjištěných trestných činů podvodu prozatím klesající tendenci, která

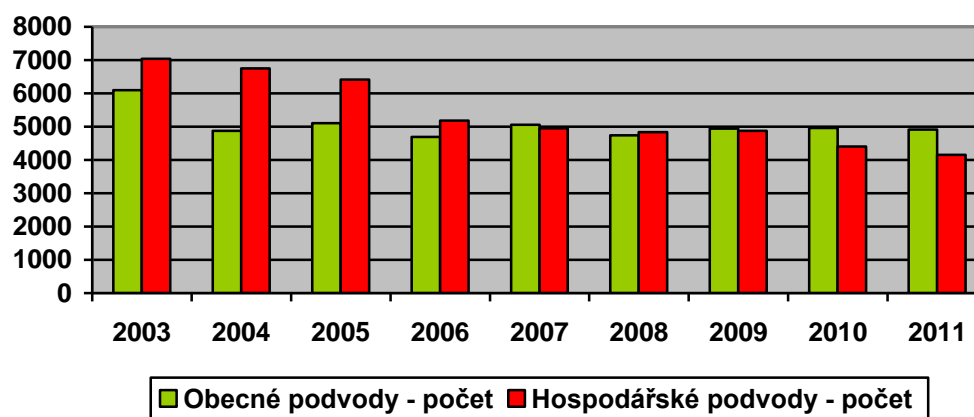
---

² Michálek P., Bakalářská práce trestný čin podvod, UJAK, 2010

není až tak patrná u obecného trestného činu podvod, který od roku 2004 spíše stagnuje, avšak u trestného činu hospodářského podvodu je pokles zjištěných trestných činů již výrazný. Je pravdou, že počty zjištěných hospodářských trestných činů již od roku 2001 klesají, avšak mezi roky 2007 až 2009 byla patrná určitá stagnace tohoto vývoje, která byla prolomena až účinností nového trestního zákoníku, klesající tendencí. Statistický vývoj tohoto trestného činu od roku 2003 do roku 2011 a to včetně výše způsobených škod tímto trestným činem, je uveden níže. Pro lepší přehled jsou vyobrazeny grafy s přehledem v celé České republice, které byly vytvořeny na základě podkladů uveřejněných ve statistikách Ministerstva vnitra České republiky.³

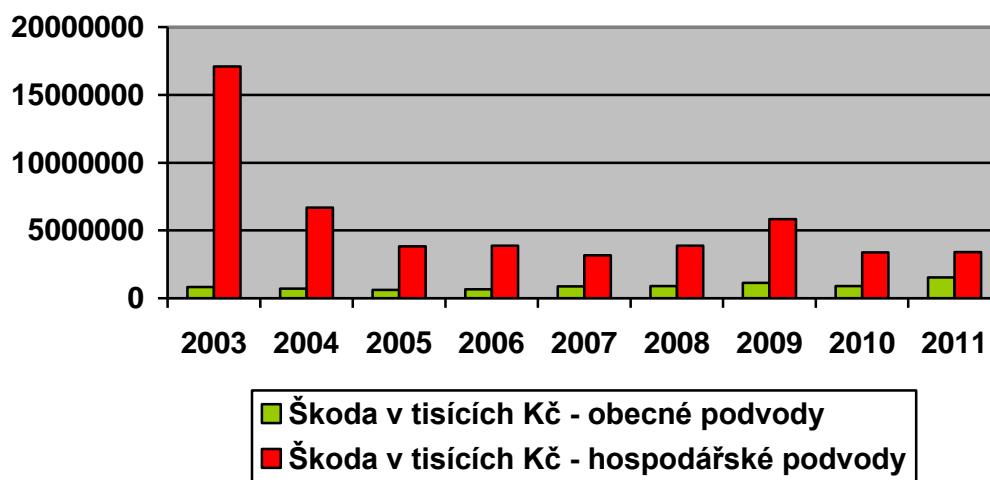
V těchto statistikách jsou sledovány zjištěné podvody dle § 250 trestního zákona – obecný a to do roku 2009. Po účinnosti nového trestního zákoníku od 1.1.2010 jsou ve statistikách sledovány jak přečiny, zločiny, tak v daném roce zjištěné podvody spáchané před účinností nového trestního zákoníku a podvod dle § 250 trestního zákona – hospodářský, kdy opět pouze do roku 2009 a od účinnosti nového trestního zákoníku jsou sledovány jak přečiny, zločiny, tak v daném roce zjištěné hospodářské podvody spáchané před účinností nového trestního zákoníku.

Graf 1: Počet obecných a hospodářských podvodů v ČR od roku 2003

³ Oddělení statistik Policie ČR. Dostupný na www.mvcr.cz.

Graf 2: Škody způsobené podvody v ČR od roku 2003

Jak je patrné z druhého grafu, z výše škod způsobených podvody, tak i zde po účinnosti nového trestního zákoníku poklesla zjištěná způsobená škoda trestnými činy hospodářského charakteru. Jak je patrný vývoj způsobených škod, tak tento měl od roku 2007 opět stoupající tendenci, která byla prolomena až novým trestním zákoníkem. Je ovšem patrné, že škody způsobené podvody obecného charakteru mají po celou dobu v grafu sledovaného období vzrůstající hodnoty.

5.1.1 Páchání a prověřování podvodu z praxe

V tomto oddílu chce autor nabídnout typický příklad jednání podvodného charakteru, který on sám musel šetřit a prověřovat na Oddělení hospodářské kriminality, kde bylo podáno trestní oznámení na jednoho z účastníků obchodního vztahu.

Trestní oznámení bylo přijato pro podezření ze spáchání trestného činu podvod podle § 209 odstavce 1, 3 trestního zákoníku, kterého se měla dopustit osoba „X“, jako osoba samostatně výdělečně činná vystupující pod vlastním identifikačním číslem a to tím, že převzala od jednatelky nejmenované společnosti, osoby „Y“, částku ve výši 200.000,-Kč jako zálohu na dřevní hmotu z nejmenované lesní

parcely, na kterou byla touto společností vydána faktura s tím, že vytěžená dřevní hmota osobou „X“ bude dodána této společnosti, ale i přes opakované urgencye a před žalobní upomínku, poskytnutou zálohu osoba „X“ nevrátila a ani nedodala vytěženou dřevní hmotu, čímž měla způsobit této společnosti škodu ve výši 200.000,- Kč.

Na začátku tohoto případu se zdálo, že je tento celkem jasný, byla zaplácena záloha na zboží a toto nebylo dodáno, osoba „X“ byla podvedena a škoda je celkem 200.000,- Kč, avšak v tomto případě je třeba prokázat policejním orgánem, že osoba „X“ jednala od počátku s podvodným úmyslem zboží nedodat, tzn., že již v době převzetí zálohy na dřevní hmotu, jednala s úmyslem, že po vytěžení dřevní hmoty z lesního porostu, tuto nedodá, aby tak byl naplněn znak subjektivní stránky trestného činu podvod. Z tohoto důvodu byly policejním orgánem zahájeny úkony trestního řízení pro podezření z přečinu podvod dle § 209 odstavce 1, 3 trestního zákoníku nutné pro další prověřování tohoto trestního oznámení. Byly proto vyslechnuty všechny zúčastněné osoby, kdy osoba „Y“ vypověděla jak shora uvedeno a osoba „X“ vypověděla, v krátkosti tak, že je pravdou, že převzala částku 200.000,- Kč od osoby „Y“ na dřevní hmotu, kterou jí z lesní parcely dodá. V účetnictví poté zaúčtovala příjem 200.000,- Kč. Uvedenou hotovost následně použila na zakoupení lesního porostu, který byl zakoupen za 180.000,- Kč. Zbývajících 20.000,- Kč ponechala na budoucí zalesnění pozemku. Po koupi lesního pozemku a po vložení do katastru nemovitosti požádala o povolení těžby na Městském úřadu, kde těžbu povolili, a tak se začalo s těžbou a lesní pozemek byl vytěžen. Uvedla, že dřevní hmota nebyla dodána osobě „Y“ z důvodu, že tato v průběhu těžebních prací nespĺnila podmínky dalšího obchodního vztahu a dluží osobě „X“ za plnění z tohoto jednání, a tak se na radu svého známého rozhodla po vytěžení lesa, že dřevní hmotu nedodá a zašle jí přes právního zástupce dopis o vzájemném zápočtu pohledávek.

Policejní orgán tedy prověřoval výpověď podezřelé, kdy zjistil výpisem z katastru nemovitostí, že opravdu došlo osobou „X“ k zakoupení lesního pozemku a zavedení vlastnického práva do katastru nemovitostí a na Městském úřadu bylo zjištěno, že opravdu došlo k povolení těžby. Prověřením na místě samém došlo ke zjištění, že les byl opravdu vytěžen a od osoby „Y“ byla potvrzena jednání popsaná osobou „X“.

Vzhledem k tomu, že trestného činu podvod podle § 209 odst. 1, 3 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, je třeba prokázat, že by osoba „X“ v době převzetí zálohy na dřevní hmotu jednala s úmyslem, že po vytěžení dřevní hmoty z lesního porostu, tuto nedodá. V tomto případě však nebylo prokázáno, že by tomu tak bylo a nebyl tak naplněn znak subjektivní stránky trestného činu podvod, neboť jak je patrné ze zajištěných materiálů a z vysvětlení podaných všemi zúčastněnými, byl skutečně osobou „X“ lesní pozemek zakoupen, na Městském úřadu bylo zažádáno o povolení k těžbě dřevní hmoty z tohoto lesního porostu a také to bylo povoleno a až po vytěžení dřevní hmoty se osoba „X“ rozhodla po poradě se svým známým vytěženou dřevní hmotu nedodat a uplatnit pohledávku za plnění z druhého obchodního jednání a zaslání dopisu o vzájemném zápočtu pohledávek.

Vzhledem k tomu, že v uvedené věci nebyl prokázán typový znak základní skutkové podstaty a nešlo tak o podezření z trestného činu a nebylo na místě věc vyřídit jinak, rozhodl policejní orgán věc odložit dle § 159a odst. 1 trestního řádu.

Jen pro dokreslení situace je nutno uvést, že osoba „Y“ po řádném poučení o tom, že proti usnesení o odložení dle § 159a odst. 1 trestního řádu lze do tří dnů od jeho doručení podat stížnost u útvaru Policie České republiky, který usnesení vydal, této možnosti využila a stížnost si podala s odůvodněním na nesprávnost rozhodnutí

policejního orgánu. Policejní orgán stížnost předal k posouzení Okresnímu státnímu zástupci, který po prošetření celého spisu a stížnosti dal za pravdu policejnímu orgánu a stěžovatelku odkázal s náhradou škody na občanskoprávní řízení před soudem.

5.2 Pojistný podvod dle § 210 zákona č. 40/2009 Sb.

§ 210

Pojistný podvod

1) Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,

b) v souvislosti s likvidací pojistné události,

c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

7) Příprava je trestná.

Jak vyplývá ze shora uvedeného ustanovení pojistného podvodu, je toto ustanovení zcela jinak koncipováno, byl rozšířen počet odstavců a celkově bylo celé ustanovení zpřesněno, avšak jako v případě předchozího ustanovení v již zrušeném trestním zákoně zůstaly i v tomto ustanovení dvě základní skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 a 2. Dalším rozdílem v základní skutkové podstatě nově koncipovaného pojistného podvodu uvedené v odstavci 1 je vypuštění druhu sankce a to peněžitého trestu a celkové rozdělení tohoto odstavce nově pod písmena a), b) c), kde v písmenu c) byla doplněna tato věta, která uvádí, že při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiného obdobného plnění bude pachatel..., oproti původnímu znění, které znělo, kdo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede....

Hlavním motivem změny tohoto ustanovení, byl dle důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku fakt, že formulace pojistného podvodu byla upřesněna s ohledem na zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, který nezná pojem „sjednávání pojistné smlouvy“, tak jako je uvedeno v trestním zákoně, ale používá spojení „uzavírání pojistné smlouvy“ a „změna pojistné smlouvy“. Přitom vznikaly v některých

případech pochybnosti, zda pod sjednávání smlouvy lze zahrnout i její změnu. Podobně je tomu i s pojmem „likvidace pojistné události“, jenž je definován v zákoně o pojišťovnictví, a který nahrazuje sousloví „při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy“, přičemž nový pojem vyjadřuje i skutečnost, že uvedení nepravdivých údajů se týká celého procesu likvidace, nikoli jen jeho části. Pojem „plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění“ pokrývá jak plnění na základě pojistné smlouvy, tak i na základě jiného důvodu. To se týká například zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, podle něhož musí Česká kancelář pojistitelů plnit v případech vymezených zákonem poškozeným, aniž existuje pojistná smlouva. Nově schválené ustanovení také umožňuje postihovat i osoby, které nejsou přímými účastníky pojistného vztahu, ale jsou typickými subjekty dopouštějícími se této trestné činnosti například zmocněnce účastníků podílejících se zejména na likvidaci nebo uplatnění práva na pojistné nebo jiné obdobné plnění.

V odstavci druhém, kde jak již bylo řečeno, je uvedena taktéž základní skutková podstata, bylo toto ustanovení zpřesněno a doplněno o základní znak této skutkové podstaty a to způsobení škody na cizím majetku a to škody nikoli nepatrné, což je dle § 138 trestního zákoníku škoda dosahující nejméně 5.000,- Kč. V ustanovení trestního zákona se hovořilo o tom, že pachatel v úmyslu zvýšit vzniklou škodu udržuje stav vyvolaný pojistnou událostí, což se v praxi ukázalo jako zcela nedostatečné a nebylo možno takové úmyslné jednání policejním orgánem často prokázat.

V třetím odstavci je text upraven o zavedení „recidivy“, postihující opakování této trestné činnosti a dále byl oproti trestnímu zákonu vyňat znak způsobení škody nikoli malé hodnoty, což je škody dosahující nejméně 25.000,- Kč a navíc byla opět jako v případě odstavce 1, vypuštěna sankce peněžitého trestu.

Ve čtvrtém odstavci, který je svou kvalifikovanou skutkovou podstatou postaven zcela odlišně od původního ustanovení, je již

uveden znak větší škody, což je škoda dosahující nejméně 50.000,-Kč a zavádí se zde již peněžitý trest.

V odstavci pátém, který je v podstatě shodný s odstavcem čtvrtým ve starém trestním zákoně, je pouze nově zavedena věta, kde je uvedeno, že bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, což je uvedeno pod písmenem b) a takovou osobou je například obhájce, právní zástupce, zmocněnec atd.

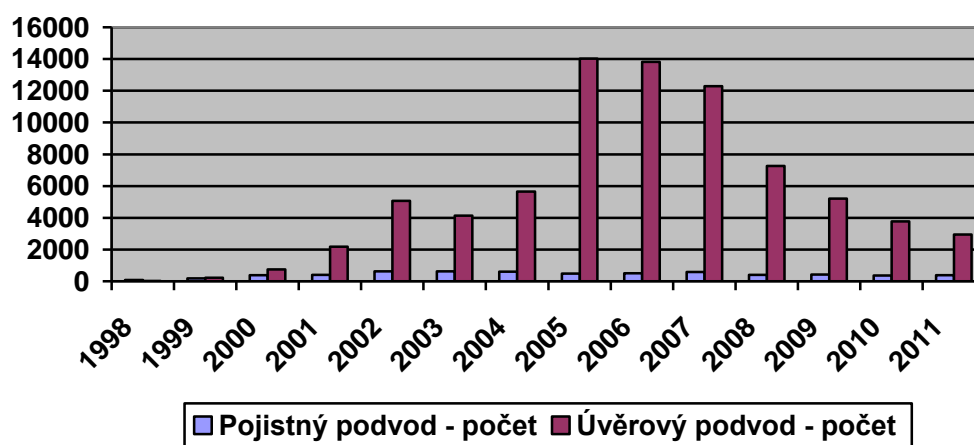
Odstavec šestý a sedmý je zcela nový v ustanovení tohoto trestného činu, kdy odstavec šestý je částečně shodný s odstavcem 5 trestního zákona, avšak bylo vloženo nové písmeno a), které však koresponduje s trestním zákonem odstavec 5 a písmeno b), kde jsou přesně vymezeny ty trestné činy, jejichž usnadněním nebo umožněním bude taktéž spáchán trestný čin pojistný podvod, právě uvedený v odstavci 6 trestního zákoníku. Je třeba taktéž podotknout, že nejvyšší trestní sazba zde uvedená, byla snížena z dvanácti let na horní hranici deseti let. V odstavci sedmém je dáno nové ujednání o tom, že příprava je trestná.

Pro srovnání z předchozí podkapitolou o trestném činu podvod bude i zde uvedeno srovnání počtu pojistných podvodů od roku 1998 a srovnání škod jimi způsobených ve vztahu k úvěrovým podvodům, kterým se podrobněji budeme věnovat v níže uvedené podkapitole. Pro lepší přehled jsou níže vyobrazeny grafy s přehledem počtu zjištěných pojistných podvodů ve vztahu k úvěrovým podvodům v celé České republice, které byly vytvořeny na základě podkladů uveřejněných ve statistikách Ministerstva vnitra České republiky. V těchto statistikách jsou uvedeny pojistné podvody dle § 250a trestního zákona, do roku 2009 a poté již podle nově účinného trestního zákoníku až do roku 2011. Dále úvěrové podvody dle § 250b trestního zákona, opět do roku 2009 a poté již podle nově účinného trestního zákoníku až do roku 2011. Tyto trestné činy, pojistného i úvěrového podvodu, zavedené do trestního zákona novelou č. 253/1997 Sb. s účinností ode dne 1.1.1998,

jsou od tohoto data samostatně vykazovány ve statistikách Ministerstva vnitra nezávisle na podvodech jak hospodářského, tak obecného charakteru a od roku 2010 jsou tyto trestné činy sledovány jako rozdělené na přečiny, zločiny a trestné činy zjištěné v tom daném roce, ale spáchané dle starého trestního zákona. Z tohoto důvodu je dvou grafech uveden statistický vývoj těchto trestných činů od počátku zavedení do trestního zákona až do roku 2011 a přehledem způsobených škod těmito trestnými činy, avšak po roce 2010 jsou v grafech uvedeny údaje včetně přečinů, zločinů i zjištění těchto trestných činů spáchaných dle starého trestního zákona.⁴

V prvním grafu je zobrazen počet zjištěných pojistných a úvěrových podvodů, kdy např. v roce 2000 bylo zjištěno celkem 382 pojistných a 754 úvěrových podvodů, v roce 2005 již bylo zjištěno celkem 489 pojistných a 14.032 úvěrových podvodů, avšak v roce 2011 klesl počet pojistných podvodů na zjištěných 378 a úvěrových na zjištěných 2943, což je stav zhruba stav těchto zjištěných trestných činů mezi roky 2001 a 2002.

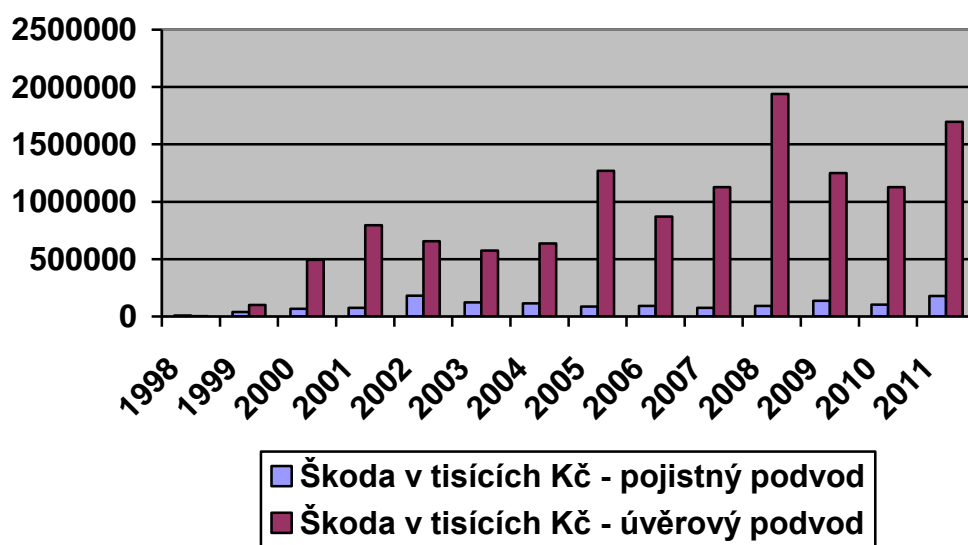
Graf 3: Pojistné a úvěrové podvody v ČR od roku 1998

⁴ Oddělení statistik Policie ČR. Dostupný na www.mvcr.cz.

V druhém grafu jsou zobrazeny škody způsobené pojistnými a úvěrovými podvody, kdy např. v roce 2000 byla způsobena škoda téměř 67 milionů Kč pojistnými podvody a škoda téměř 500 milionů Kč úvěrovými podvody, tak v roce 2008 již byla způsobena škoda 92 milionů Kč pojistnými podvody a škoda téměř 2 miliardy Kč úvěrovými podvody. V roce 2011 byl přerušen klesající stav způsobených škod těmito zjištěnými trestnými činy pojistného i úvěrového podvodu, kdy v tomto roce dosáhly škody způsobené pojistnými podvody částky 177 milionů Kč a škody způsobené úvěrovými podvody částky téměř 1,7 miliardy Kč, což je druhá nejvyšší způsobená škoda v historii statistického vykazování těchto dvou trestných činů.

Graf 4: Škody způsobené pojistnými a úvěrovými podvody v ČR od roku 1998

5.2.1 Páchání a prověřování pojistného podvodu z praxe

V tomto oddílu chce autor nabídnout jeden příklad právně jednoduššího případu kvalifikovaného jako pojistný podvod, který on sám musel řešit na Oddělení hospodářské kriminality, kdy byl policejní

komisař na toto jednání upozorněn ze strany informátora z řad osob blízkých pachateli. Tento poznatek o možné trestné činnosti začal být tedy šetřen policejním komisařem pro podezření ze spáchání trestného činu resp. přečinu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku, kdy měla podezřelá osoba „X“ jako obchodní zástupce nejmenované pojišťovny sepsat v roce 2011 s klientem této pojišťovny osobou „Y“ žádost o provedení změny jeho pojistné smlouvy a to její zrušení s výplatou odbytného ve výši 9.132,- Kč na určitý bankovní účet, což klient stvrdil svým podpisem. Přitom však bylo zjištěno, že klient, osoba „Y“ v roce 2007 zemřela a majitelem účtu, na který mělo být odbytné vyplaceno, byla osoba „X“. Pro podezření z této trestné činnosti byly v této věci zahájeny úkony trestního řízení a tímto počalo prověřování celého případu.

Policejní komisař oslovil ředitele nejmenované pojišťovny, který mu byl ve všem nápomocen a poskytl k prověření veškeré pojistné smlouvy přidělené obchodnímu zástupci k vyřízení, a tak policejní komisař prověřoval za dané období celkem 460 kusů pojistných smluv se zaměřením na osoby zemřelé, na výplatu odbytného a jakým způsobem byla daná pojistka vyřízena. Tímto prověřováním byly nalezeny další osoby zemřelé, jimž bylo ze strany pojišťovny vyplaceno odbytné na účet, který jak bylo zjištěno, patřil obchodnímu zástupci pojišťovny, která plnila na základě fiktivních údajů poskytnutých obchodním zástupcem. Policejním komisařem byly dále, skrze státního zástupce, vyžádány informace podléhající bankovnímu tajemství a to informace z bankovního účtu podezřelého a hlavně výpis z tohoto účtu za účelem případného zajištění tohoto účtu a možnosti jak z tohoto uplatnit možnou náhradu škody jím způsobenou, pro případ, že by soud v odsuzujícím rozsudku stanovil trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Analýzou tohoto vyžádaného účtu bylo zjištěno, že získané finanční prostředky byly převedeny na jiný bankovní účet, a z tohoto v některých případech na jiný bankovní účet. Policejní komisař tak vyžádal informace podléhající bankovnímu tajemství z více

jak pětí účtů, později bylo zjištěno, že náleží všechny pachateli, avšak ani na jednom účtu nebyla finanční hotovost, která by alespoň z části pokryla způsobenou škodu podezřelým.

Po zajištění všech důkazních materiálů a vyslechnutí všech zainteresovaných osob, včetně dědiců po zemřelých, bylo zahájeno trestní stíhání obchodního zástupce. Vzhledem ke způsobené škodě, která značně převyšovala částku 50.000,- Kč bylo zahájeno trestní stíhání pro pojistný podvod podle § 210 odst. 1 písm. c), odst. 4 trestního zákoníku, z důvodu, že si byl pachatel vědom toho, že klienti této pojišťovny zemřeli, sepsal jejich jménem žádost o provedení změny pojistné smlouvy, a to její zrušení s výplatou odbytného, pojistného plnění na účet, jehož majitelem a jediným disponentem s finančními prostředky byl pachatel, který tuto žádost následně podepsal za zemřelé a odevzdal ji na pojišťovně, která na základě zamlčení údajů o úmrtí klientů při uplatnění práva na plnění, částky vyplatila.

Tím, že osoba „X“ při uplatnění práva na plnění z pojištění uvedla nepravdivé údaje nebo podstatné údaje zamlčela a způsobila tak větší škodu, naplnila skutkovou podstatu přečinu pojistný podvod podle § 210 odst. 1, písm. c), odst. 4 trestního zákoníku. Vzhledem k tomu, že osoba „X“ splňuje parametry pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 307 trestního řádu, který se uplatňuje pouze v řízení o přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody jehož horní hranice, nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání obviněného, v případě, že se pachatel k činu dozná, nahradí škodu, či alespoň uzavře dohodu o náhradě škody s poškozeným a vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu způsobu života a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující, byl státním zástupcem celý tento případ podmíněně zastaven.

O zastavení trestního stíhání bylo státním zástupcem rozhodnuto poté, co se obviněný k výše uvedenému jednání v plném rozsahu doznal a celou způsobenou škodu čítající necelých 300.000,- Kč nahradil poškozeným. Dalším polehčujícím faktem bylo, že byl obviněný bezúhonný a doposud neměl záznam, jak v trestním rejstříku, tak nebyl ani řešen doposud pro přestupek či jiný správní delikt. Byla tedy státním zástupcem uložena zkušební doba na 10 měsíců a uložena povinnost ve zkušební době vést řádný život.

5.3 Úvěrový podvod dle § 211 zákona č. 40/2009 Sb.

§ 211

Úvěrový podvod

1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

7) Příprava je trestná.

Jak je patrné ze shora uvedeného ustanovení úvěrového podvodu, je toto koncipováno tak, že zachovává zvláštní typ podvodu, které dále vzhledem ke zkušenostem z praxe doplňuje, propracovává tím, že byl rozšířen počet odstavců a taktéž bylo celkově celé ustanovení zpřesněno, avšak jako v případě předchozího ustanovení v trestním zákoně, zůstaly i v tomto ustanovení dvě základní skutkové podstaty. Tyto jsou uvedeny v odstavci 1 a 2.

Dalším rozdílem, tak jako v případě pojistného podvodu, v základní skutkové podstatě uvedené v odstavci 1, je vypuštění druhu sankce a to peněžitého trestu, avšak byla nově zakotvena i slova „při čerpání úvěru“, což ve starém trestním zákoně nebylo uvedeno, neboť některé úvěrové smlouvy vážou čerpání úvěru na splnění určitých podmínek. Jinak základní skutková podstata uvedená v odstavci 1, zůstala významově zachována, pouze bez uvedení pojednání o dotaci či subvenci, čímž se poskytovala ochrana při poskytování dotací a subvencí.

Toto pojednání je nyní v novém trestním zákoně charakterizováno v nově zavedeném § 212 s názvem Dotační podvod. Je však třeba zmínit, že sporný pojem úvěrové smlouvy, ponechal zákonodárce beze změny, i přes fakt, že, jak jsme již zde uvedli, pojem úvěrová smlouva nezná obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., a ani jiný

právní předpis. Obchodní zákoník upravuje v ustanoveních § 497 - § 507 smlouvu o úvěru

V odstavci druhém byla oproti trestnímu zákonu samozřejmě opět vypuštěna ustanovení o dotaci a subvenci, což je nyní stanoveno v § 212 a taktéž byl vypuštěn pojem jiné oprávněné osoby a zůstal v platnosti pouze pojem věřitele. Zásadní změnou v odstavci druhém je však nově uvedená věta „v nikoli malém rozsahu“.

Z celého znění odstavce 2, je patrné, že není rozhodující způsobení škody, ale naopak použití prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel v nikoli malém rozsahu, což při aplikaci tohoto ustanovení v praxi znamená, že nově bude možno postihovat použití účelového úvěru na jiný než určený účel bez souhlasu věřitele pouze od částky převyšující 25.000,- Kč. Tuto hranici, jak jsme již uváděli, stanoví trestní zákoník ve svém ustanovení § 138, kde je vyjádřena škoda nikoli malá částkou dosahující nejméně 25.000,- Kč. Do současné doby bylo možno dle trestního zákona takové jednání postihnout již od částky dosahující nejméně 5.000,-Kč, tak jako je vyjádřena v trestním zákoně uvedením škody nikoli nepatrné.

Hlavním motivem změny tohoto ustanovení, byl dle důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku fakt, že takové jednání, které tyto skutkové podstaty, spolu s pojistným podvodem, trestají, je jen obtížně postižitelné podle obecné skutkové podstaty podvodu, přičemž, jak ukázaly zejména devadesátá léta minulého století, má jednání jimi postihované, které se dotýká zvláště činnosti pojišťoven a bank, dalekosáhlé důsledky pro ekonomiku ČR a republiky jako celku. U tohoto speciálního trestného činu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu, který byl pro svou zvláštní a rozdílnou povahu od úvěrového trestného činu upraven samostatně, byly provedeny zásadnější změny než jen obdobně vymezené zvlášť přitěžující okolnosti.

V následujících odstavcích tzn. v odstavcích 3), 4), 5), 6) a 7) trestného činu úvěrový podvod se znění tohoto ustanovení shoduje se

zněním ustanovení o pojistném podvodu rovněž v odstavcích 3), 4), 5), 6), a 7).

5.3.1 Páchání a prověřování úvěrového podvodu z praxe

Zde bude opět uveden jeden příklad, pro lepší názornost a možnost reálného pochopení věci, právně nejjednodušší případ kvalifikovaný jako úvěrový podvod, který vychází opět z autorovy praxe kriminalisty. Jedná se, i u výše uvedených případů, o případy s trestní sazbou, jejíž spodní hranice nepřevyšuje pět let odnětí svobody, a o kterých koná řízení okresní soud, jakožto soud věcně příslušný, a který sám autor šetřil a dále prověřoval na Oddělení hospodářské kriminality.

Na toto oddělení bylo podáno trestní oznámení jedné úvěrové společnosti o tom, že, osoba „X“ v prodejně elektroniky při sjednávání úvěrové smlouvy na financování koupě LCD televizoru, uvedla nepravdivé údaje ohledně zaměstnání a příjmů, kdy uvedla jako zaměstnavatele neexistující společnost a jako svůj čistý měsíční příjem částku 13.500,- Kč, přičemž u tohoto zaměstnavatele nikdy nepracovala. Na základě uvedení těchto nepravdivých údajů jí byl úvěrovou společností poskytnut úvěr ve výši 8.999,- Kč s pravidelnými 5 měsíčními splátkami ve výši 2.035,- Kč, avšak do podání trestního oznámení nezaplatila podezřelá ani jedinou splátku, kdy tímto jednáním způsobila úvěrové společnosti škodu ve výši nejméně 8.999,- Kč.

Policejní orgán tedy zahájil z výše uvedených důvodů úkony trestního řízení pro podezření z přečinu úvěrový podvod dle § 211 odst. 1 trestního zákoníku, a pro tento skutek byl případ dále prověřován. Byla vyslechnuta pracovnice obchodu s elektronikou, která úvěr sjednávala, kdy uvedla k osobě „X“, že tato v uvedený den předložila dva doklady a to občanský průkaz a druhý doklad, postačila karta zdravotní pojišťovny. Proběhla kontrola dokladů s fotografií

a zákazníkem. Po zadání údajů o zákazníkovi do systému úvěrové společnosti a seznam neplatičů bylo patrné, že v seznamu osoba nebyla a tak smlouvu úvěrová společnost ve svém systému pustila k dalším údajům. Poté úvěrovému pracovníkovi uvedla osoba „X“ údaje o zaměstnání, telefonních kontaktech, příjmech, rodinném stavu a výdajích na domácnost, způsobu a délky úhrady. Údaje úvěrová pracovnice neověřovala, není to povinnost. Po tomto zavedení údajů zaslal systém zprávu " automaticky schváleno " což v podstatě znamená, že úvěrová společnost věří tomu, co zákazník řekne. Poté byla smlouva v tištěné podobě podepsána a osobě bylo vydáno zboží přes pokladnu a tato odešla. Akontaci a ani první splátku nezaplatila.

Od úvěrové společnosti byly zajištěny další potřebné dokumenty a provedena potřebná šetření k výši příjmu osoby a společnosti, kterou uvedla při sjednávání úvěru. Dále byla vyslechnuta osoba podezřelá, která uvedla, že zašla do prodejny elektro, kde zažádala o prodej televizoru na splátky a pracovnice s ní sepsala smlouvu o úvěru v ceně 8.999,- Kč. Údaje o zaměstnání a o jejím výdělků byly smyšlené a nepravdivé. Tyto údaje uvedla z důvodu, že si byla vědoma, že při uvedení pravdivých údajů by jí úvěr nebyl poskytnut. Ve společnosti nikdy nepracovala a ani v době sepisování úvěrové smlouvy neměla příjem 13.500,- Kč měsíčně čistého. Po obdržení zboží jí přišli složenky na zaplacení splátky televizoru, ale to nijak neřešila. Na splátku úvěru neuhradila vůbec nic.

Po tomto bylo policejním komisařem zahájeno trestní stíhání této osoby pro výše uvedený přečin ve stejném znění, v jakém byly zahájeny úkony trestního řízení z důvodu, že osoba „X“ při sjednávání úvěrové smlouvy uvedla nepravdivé údaje, naplnila skutkovou podstatu přečinu, úvěrový podvod podle § 211 odst. 1 trestního zákoníku a trestní stíhání bylo tak plně odůvodněno.

V tomto konkrétním případě nepřípadal v úvahu postup dle § 307 trestního řádu, neboť tato osoba byla již několikrát soudně trestána a policií nesčetněkrát vyslýchána pro svou různou trestnou činnost,

většinou majetkového charakteru. Přestože se obviněná k činu doznala a v průběhu přípravného trestního řízení uváděla, že chce způsobenou škodu úvěrové společnosti nahradit, tak vzhledem k dosavadnímu způsobu jejího života, předal policejní komisař celý případ státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby. Tento návrh byl ze strany státního zástupce akceptován a podal na obviněnou žalobu k místně příslušnému soudu.

5.4 Dotační podvod dle § 212 zákona č. 40/2009 Sb.

§ 212

Dotační podvod

1) Kdo v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

2) Stejně bude potrestán, kdo použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

7) Příprava je trestná.

Jak je patrné ze shora uvedeného ustanovení, tak toto bylo opět koncipováno zákonodárci jako speciální trestný čin, obdobně jako pojistný a úvěrový trestný čin, který byl pro svou zvláštní a rozdílnou povahu právě od úvěrového a pojistného trestného činu upraven nově platným trestním zákoníkem samostatně. V ustanovení o dotačním podvodu byly provedeny zásadnější změny než jen obdobně vymezené zvlášť přitěžující okolnosti.

U trestného činu dotačního podvodu jsou taktéž jako u pojistného a úvěrového trestného činu dvě skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 a 2. Dotační podvod byl mimo dotací a subvencí výslovně rozšířen i na návratné finanční výpomoci a příspěvky. Z hlediska typové závažnosti byla odlišena i základní skutková podstata dotačního podvodu uvedená v odstavci 2, kde není rozhodující způsobení škody, ale naopak použití prostředku získaných účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel v nikoli malém rozsahu, tak jako je tomu u úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 trestního zákoníku.

V odstavcích 3), 4), 5), 6) a 7) trestného činu dotační podvod se znění tohoto ustanovení shoduje se zněním ustanovení o úvěrovém podvodu uvedeném rovněž v odstavcích 3), 4), 5), 6), a 7).

Tento trestný čin dotačního podvodu, zavedený nově do trestního zákoníku s účinností ode dne 1.1.2010, je od tohoto data

taktéž samostatně vykazován ve statistikách Ministerstva vnitra ČR nezávisle na podvodech, jak hospodářského, tak obecného charakteru a rovněž tak od tohoto data je vykazován nezávisle na trestném činu pojistného a úvěrového podvodu. Tento trestný čin je sledován jako celek a dále je rozdělen na přečiny a zločiny. Na rozdíl od trestných činů pojistného a úvěrového podvodu, které jsou vykazovány v roce 2010 a 2011 jako zjištěné v tom daném roce, ale spáchané dle starého trestního zákona, stejně tak jako je tomu u všech ostatních trestných činů od zavedení nového trestního zákoníku, tak u dotačního podvodu tomu tak není. Z důvodu neexistence dotačního podvodu jako samostatného trestného činu ve starém trestním zákoně před datem 1.1.2010, je tento trestný čin zjištěný v roce 2010 a 2011, avšak spáchaný před datem účinnosti nového trestního zákoníku vykazován ve statistikách jako úvěrový podvod.

V roce 2010 bylo v České republice, po zavedení nového trestního zákoníku a nově tak vykazovaném trestném činu dotační podvod dle § 212 trestního zákoníku, zjištěno celkem 31 dotačních podvodů s celkem způsobenou škodou ve výši téměř 162 miliónů,- Kč. Tato statistika respektive tento počet zjištěných dotačních podvodů je včetně přečinů a zločinů.

V roce 2011 bylo již v České republice zjištěno celkem 53 dotačních podvodů s celkem zjištěnou škodou ve výši téměř 226 miliónů,- Kč. Dále jsou ve statistikách sledovány, jak již bylo uvedeno, přečiny dotačního podvodu, kterých bylo v roce 2010 zjištěno celkem 14 a zločiny, kterých bylo zjištěno 17. V roce 2011 pak bylo zjištěno celkem 29 přečinů dotační podvod a 24 zločinů dotační podvod.

5.4.1 Páchání a prověřování úvěrového podvodu z praxe

V tomto oddílu, jako již v případě předchozích, bude autorem uveden jeden příklad právně jednoduššího případu kvalifikovaného jako

dotační podvod, který byl šetřen a prověřován na Oddělení hospodářské kriminality, kde bylo nejprve podáno trestní oznámení o možné trestné činnosti ze strany nejmenovaného Městského úřadu na místní Obvodní oddělení Policie ČR. Trestní oznámení spočívalo v tom, že osoba „X“ jako invalidní důchodce do současné doby nesplnila stanovené podmínky z rozhodnutí Městského úřadu, kdy po poskytnutí příspěvku na osobu s těžkou vadou nosného a pohybového ústrojí ve výši 90.000,-Kč, a to na zakoupení motorového vozidla, tuto částku vědomě použila pro vlastní potřebu k uhrazení jejích dlužných pohledávek. Poskytnutý příspěvek jmenovaná do současné doby nevrátila i přes písemné upomínky Městského úřadu. Uvedeného jednání se jmenovaná dopustila, přestože byla za takový čin v posledních třech letech potrestána Okresním státním zastupitelstvím v rozhodnutí o přečinu zpronevěra dle § 206 odstavce 1,3 trestního zákoníku s podmíněným zastavením trestního stíhání se zkušební dobou, která v době spáchání výše uvedeného činu ještě neskončila, čímž měla být poškozenému Městskému úřadu způsobena škoda ve výši 90.000,-Kč. Z tohoto důvodu byly Obvodním oddělením Policie ČR zahájeny úkony trestního řízení pro přečin zpronevěra podle § 206 odstavce 1), 2), 3) trestního zákoníku.

S tímto byl celý případ předán na Oddělení hospodářské kriminality, kde začal být tedy šetřen policejním komisařem pro podezření ze spáchání přečinu. K této věci byla vyslechnuta referentka Odboru sociálních věcí při Městském úřadu, která uvedla, že podezřelá podala na odbor sociálních věcí při Městském úřadu písemnou žádost o poskytnutí příspěvku na zakoupení osobního motorového vozidla, předložila všechny potřebné dokumenty a rozhodnutím jí byl přiznán příspěvek na zakoupení motorového vozidla ve výši 90.000,- Kč, kdy jí tato finanční hotovost byla zaslána poštovní poukázkou. Žadatelka měla za povinnost do šesti měsíců si zakoupit motorové vozidlo a doložit Odboru sociálních věcí kupní smlouvu a technický průkaz vozidla, v nichž bude zapsána jako vlastník. O tomto byla řádně

poučena, toto poučení i podepsala. Tento výše uvedený závazek nesplnila a potřebné doklady nedoložila. Byla jí tedy zaslána písemná výzva oproti podpisu s tím, že nepředložila potřebné dokumenty o zakoupení vozidla a je povinna vrátit místně příslušnému Odboru sociálních věcí finanční částku 90.000,- Kč, která jí byla poskytnuta jako příspěvek na zakoupení motorového vozidla, na což opět žádným způsobem nereagovala. Jelikož zde bylo důvodné podezření, že si žadatelka za poskytnutou finanční částku ve výši 90.000,- Kč nezakoupila motorové vozidlo a tuto finanční částku použila pro vlastní potřebu, bylo podáno trestní oznámení pro podezření z trestného činu zpronevěra. Svým jednáním žadatelka způsobila poškozenému Městskému úřadu celkovou škodu ve výši 90.000,- Kč.

Po zajištění veškerých žádostí, smluv, rozhodnutí a dokladů od vyplacení příspěvku na Městském úřadu byl Oddělením hospodářské kriminality celý případ překvalifikován na dotační podvod a byla vyslechnuta podezřelá, která k tomuto uvedla, že si podala žádost o příspěvek na zakoupení motorového vozidla na odbor sociálních věcí na Městském úřadu, o příspěvek žádala, protože je v plném invalidním důchodu a potřebovala být mobilní, protože se špatně pohybuje. Tato žádost jí byla kladně vyřízena a částka 90.000,- Kč jí byla zaslána. Uvedla, že z počátku skutečně o příspěvek žádala s úmyslem pořízení automobilu a ještě před vyplacením příspěvku se po nějakém vozidle poohlížela. Na koupi vozidla měla 6 měsíců od obdržení hotovosti. V této době se dostala do finanční tísně, kdy využila toho, že jí byl vyplacen příspěvek na zakoupení motorového vozidla a obdržené peníze ve výši 90.000,- Kč postupně použila k úhradě svých dlužných pohledávek, ke kterým se z osobních důvodů nebude vyjadřovat. Dále uvedla, že do současné doby si vozidlo, nezakoupila, neboť je stále ve finanční tísně a finanční prostředky na něj určené již také nemá.

Z výše uvedených důvodů, z provedeného šetření Oddělením hospodářské kriminality, ze zajištěných materiálů a z výpovědi podezřelé bylo dle § 160 odstavce 1 trestního řádu zahájeno trestní

stíhání obviněné ze spáchání přečinu dotační podvod podle § 212 odst. 2, 4 trestního zákoníku, kterého se měla dopustit tím, že na základě vlastní písemné žádosti o příspěvek na zakoupení motorového vozidla, podané na Městském úřadu, o poskytnutí příspěvku na zakoupení motorového vozidla ve výši 90.000,- Kč, která byla rozhodnutím schválena, tuto částku si obviněná osobně převzala a tyto finanční prostředky vědomě použila pro vlastní potřebu k uhrazení svých dlužných pohledávek, přestože si byla dobře vědoma toho, že do šesti měsíců od vyplacení příspěvku si musí za tento příspěvek ve výši 90.000,-Kč zakoupit motorové vozidlo. Motorové vozidlo si do současné doby nezakoupila ani poskytnutý příspěvek přes opakované urgency nevrátila, čímž poškozenému Městskému úřadu způsobila škodu ve výši 90.000,- Kč.

Tím, že obviněná úmyslně použila prostředky získané účelovým příspěvkem, v tomto případě příspěvkem na zakoupení motorového vozidla ve výši 90.000,- Kč, na jiný než určený účel a tímto svým jednáním způsobila větší škodu, naplnila skutkovou podstatu přečinu dotační podvod podle § 212 odst. 2, 4 trestního zákoníku a její trestní stíhání bylo tak plně odůvodněno.

Tak jako u předchozího případu úvěrového podvodu, ani zde nepřipadal v úvahu postup dle § 307 trestního řádu, neboť osoba byla již v minulosti potrestána Okresním státním zastupitelstvím v rozhodnutí o přečinu zpronevěra dle § 206 odstavce 1,3 trestního zákoníku s podmíněným zastavením trestního stíhání se zkušební dobou, která v době spáchání výše uvedeného přečinu dotační podvod ještě neskončila. Přestože se obviněná k činu doznala, tak vzhledem k dosavadnímu způsobu jejího života a k tomu, že ze zjištěné finanční situace nebyl předpoklad možné náhrady škody, předal policejní komisař celý případ státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby. Tento návrh byl ze strany státního zástupce akceptován a podal na obviněnou žalobu k místně příslušnému soudu.

6. PODVODY V KONTEXTU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

6.1 Stručný vývoj hospodářské kriminality

Termín hospodářská kriminalita či hospodářská trestná činnost je hojně využíván zejména orgány činnými v trestním řízení, avšak v běžné praxi je často užíván pojem ekonomická kriminalita, což možná lépe vystihuje danou problematiku, avšak z pohledu autora se bude v této práci i nadále používat pojmu hospodářská kriminalita, a to vzhledem k faktu, že autor je ve služebním poměru právě na Oddělení hospodářské kriminality.

Co vlastně znamená nebo čím je charakterizována hospodářská či ekonomická kriminalita. Již v roce 1999 Kadeřábková charakterizovala tento typ kriminality jako „*úmyslné protiprávní jednání, které prostřednictvím výkonu běžných ekonomických činností vede k finančnímu poškození jiných subjektu pro vlastní prospěch*“.⁵

Je pravdou, že koncem minulého století se mnoho autorů pokoušelo o co nejpřesnější vymezení pojmu hospodářské kriminality, která není v trestněprávní teorii nijak vymezena, avšak každý z autorů si podřídil výklad svému účelu a tak dle autorova názoru je, vzhledem k jeho dosavadnímu zaměření, nejbližší pojem, který byl charakterizován pro operativně pátrací činnosti Policie České republiky na Policejní akademii České republiky autorem Dvořákem a to v pojetí, že hospodářská kriminalita je: „*Trestná činnost páchaná v souvislosti s výrobní, obchodní a další hospodářskou činností podnikatelských*

---

⁵ Kadeřábková, D.: Hospodářská trestná činnost a její projevy. Praha. IKSP 1999.

*subjektů při správě majetku a rozhodování ve věcech veřejného zájmu“.*⁶

Netřeba dodávat, že hospodářská kriminalita, a nejen ve formě podvodů, tak jako je uvedeno v této práci, ale i jiných mnohdy závažnějších formách, je fenoménem dnešní doby a její závažnost a rozsah neustále rostou. V porovnání se zjištěným stavem hospodářské kriminality uvedeným v policejních statistikách před rokem 1989, tento stav několikanásobně narostl a to zejména zásadní změnou ekonomických vztahů ve společnosti. Podíl hospodářské trestné činnosti vůči všem zjištěným trestným činům však byl až do roku 1994 jen 5%. V roce 1997 činil tento podíl již 7,5%, v roce 2002 činil tento podíl již 11%, v roce 2007 činil téměř 15% a v roce 2010 činil tento podíl na celkové zjištěné trestné činnosti již téměř 17%. Přitom není třeba mluvit o škodách způsobených hospodářskou kriminalitou, kdy byla v roce 1995 veškerou zjištěnou hospodářskou trestnou činností způsobena škoda ve výši 14 miliard,- Kč a v roce 2001 byla tato škoda již téměř 44 miliard,- Kč, což v tomto daném období znamenalo téměř 80% z celkové zjištěné škody způsobené veškerou trestnou činností.⁷

Výše uvedená čísla jsou hroživá a neustále rostou, jak je již patrné jen z přehledu škod způsobených pouze pojistnými, úvěrovými a v neposlední řadě i dotačními podvody, kdy to jsou čísla, která jsou vyčíslena ze zjištěné hospodářské trestné činnosti, avšak je třeba mít na paměti, že ne všechna tato trestná činnost je odhalena a tudíž vyčíslena.

Historický vývoj hospodářské kriminality či chceme-li, její trestněprávní úpravy je spojen s vývojem úpravy celého trestního práva hmotného. Níže bude uveden pouze vývoj trestního zákona výslovně zaměřeného na hospodářské trestné činy, jak jej nastínil Scheinost a kolektiv ve svém Výzkumu ekonomické kriminality, který zde uvádí, že téměř po dobu jednoho století a to do poloviny roku 1950, platil na

---

⁶ Dvořák, V.a kol.: Hospodářská kriminalita. In.: Operativně pátrací činnost kriminální policie. Praha. PAČR 1995.

⁷ Oddělení statistik Policie ČR. Dostupný na www.mvcr.cz.

území dnešní České republiky rakouský trestní zákon z roku 1852 č. 117 říšského zákona. Československá republika po roce 1918 ponechala v platnosti veškeré dosavadní zemské a říšské zákony, taktéž i trestní zákon z roku 1852 včetně jeho doplňujících předpisů. Tento trestní zákon neobsahoval trestné činy, které by bylo možné označit jako trestné činy hospodářské, proto i hospodářské zájmy byly chráněny různými ustanoveními, například ustanovením o krádeži a zpronevěře, podvodném úpadku a poškození cizích věřitelů, nedostatečné vedení obchodních knih dlužníkem nebo protiprávní počinání v době vyrovnacího řízení či řízení konkursního a další.

Dne 1. srpna 1950 rakouský trestní zákon z roku 1852 pozbyl platnosti a nabyl účinnosti trestní zákon ze dne 12. 7. 1950 č. 86/1950 Sb., který byl odrazem nástupu období budování socialismu, kde v ekonomické sféře převládala centrálně řízená ekonomika. Trestní represe pak byla nutně poznamenána tímto stavem. Nově byly trestné činy hospodářské samostatně upraveny ve druhé hlavě zvláštní části trestního zákona. Tato hlava se členila do čtyř oddílů a to do skupiny trestných činů proti hospodářské soustavě, trestných činů proti jednotnému hospodářskému plánu, trestných činů proti měně, trestné činy daňové a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou.

Zajímavé na tomto trestním zákoně bylo, že tehdy velmi rozšířený trestný čin rozkrádání a poškozování majetku národního a majetku lidových družstev uvedeném v § 245 tohoto zákona, nebyl zařazen mezi trestné činy hospodářského charakteru, ale mezi trestné činy majetkové, tehdy v hlavě osmé zvláštní části tohoto zákona. Tehdy se v důvodové zprávě k tomuto trestnému činu uvádělo, že majetek národní a majetek lidových družstev slouží všem pracujícím a tvoří základ socialistické výstavby. Jeho rozkrádání a poškozování je činem pro společnost zvláště nebezpečným a zákon jej proto postihuje přísnějšími tresty než činy namířené proti majetku soukromému.⁸

---

⁸ Scheinost, D. a kol.: Výzkum ekonomické kriminality. Praha. IKSP 2004.

Po tomto trestním zákoně z roku 1950 již byl v Československu schválen jen trestní zákon z 29. 11.1961 č. 140/1961 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1962, který z mnoha novelizacemi platil až do 31.12.2009.

6.2 Hospodářská kriminalita v ČR v současnosti

Hospodářská kriminalita v ČR v současnosti představuje závažný problém, který ovlivňuje společnost nejen v ČR, ale po celém světě. Po roce 1989 se otevřela cesta k zásadním změnám společnosti, kdy pádem totalitního režimu započal proces změn znamenajících naplnění zásad demokratického právního státu, založeného na úctě k lidským právům a tak po roce 1990 došlo v trestním právu k velmi důležitým změnám.

Celou situaci po roce 1990, v podstatě až do současnosti, popsal zcela výstižně Scheinost a kolektiv ve svém Výzkumu ekonomické kriminality, který o situaci ohledně hospodářské kriminality v současnosti uvádí, že po roce 1989 došlo k trestněprávní reformě, nejen České společnosti. Uvádí, že je prováděna koncepční přestavba našeho právního řádu, včetně práva trestního. Po listopadu 1989 novelizovali zákonodárci platné trestní kodexy z roku 1961, které vycházeli zejména z mezinárodních smluv o lidských právech, které naše republika ratifikovala a vyhlásila a z Listiny základních práv a svobod. Reforma trestního práva reagovala taktéž na značný vzestup kriminality po roce 1989 a na některé její nové formy. Vzestup hospodářské trestné činnosti v České republice souvisí s transformací ekonomiky, především s procesem privatizace a taktéž s přechodem na tržní ekonomiku

Hospodářská kriminalita má mimořádný sociální a ekonomický dopad na vnitřní stabilitu státu, kdy se hlavně dotýká základních příjmových složek státu, jako jsou daně a poplatky, jejichž ohrožení zpochybňuje dlouhodobé a kvalitní fungování státního mechanismu.

Značná část projevů hospodářské kriminality je složitým občanskoprávním, ekonomickým a trestněprávním problémem, jehož řešení vyžaduje speciální odbornost a stálé inovování znalostí, zejména u pracovníků legislativních orgánů, ale i u pracovníků příslušných orgánů státní správy a orgánů činných v trestním řízení. Hospodářská trestná činnost není spojena jen s direktivním způsobem řízení hospodářství, ale tvoří významnou součást trestního zákona i ve společnosti založené, pokud jde o ekonomiku, na tržním hospodářství, avšak zejména v této oblasti je pak zapotřebí zvláště uplatňovat zásadu tzv. podpůrné role trestní represe, což znamená, že trestní represe se má uplatnit jen jako krajní prostředek tam, kde jiné prostředky ekonomického nebo právního donucení nestačí.⁹

PricewaterhouseCoopers. je mezinárodní společnost se svými poradenskými sítěmi, která poskytuje auditorské, daňové a poradenské služby. Zabývá se jak soukromými tak veřejnými organizacemi, prakticky všech průmyslových odvětví.

Tato společnost provádí každoroční průzkumy stavu hospodářské kriminality a to nejen v Evropě, ale i v České republice, kdy zatím poslední průzkum pro Českou republiku je z roku 2011 o současném stavu hospodářské kriminality právě za rok 2011. Tato zpráva uvádí, že celkem 29 % společností v České republice se v roce 2011 stalo obětí hospodářské kriminality. Uvádí, že tento výsledek je mírně pod průměrem střední a východní Evropy, kde je to 30 procentních bodů, avšak představuje pro Českou republiku oproti minulému průzkumu nárůst výskytu podvodů o 5 %. Tento průzkum uvádí, že nejčastějším typem podvodu v České republice, mimo zpronevěry, která činí poměr 75 %, neboť je zpravidla lépe odhalitelná než jiné typy podvodů, jsou účetní podvody a korupce a uplácení. Průzkum taktéž uvádí, že podíl těchto podvodů ve srovnání s rokem 2009 poklesl, avšak taktéž říká, že výskyt korupce či uplácení je

---

⁹ Scheinost, D. a kol.: Výzkum ekonomické kriminality. Praha. IKSP 2004

pravděpodobně mnohem vyšší, neboť je velmi složité tyto delikty identifikovat a často zůstávají neodhaleny.

V případě účetních podvodů průzkum uvádí, že pokles mohl být způsoben snížením nátlaku na vedení společností, aby manipulovaly s finančními výkazy, a „vylepšovaly“ si tak své výsledky, avšak vzhledem k současnému vývoji světové ekonomiky, zejména Evropy, však může tento tlak opět velmi rychle zesílit. Průzkum uvádí, že celkem 67 % společností, které se staly obětí hospodářského kriminality v roce 2011, uvedlo jako nejzávažnější nefinanční dopad této kriminality, zhoršení morálky zaměstnanců. Hlavní hrozba z pohledu hospodářské kriminality přišla zevnitř organizace, a to ze strany zaměstnanců. Toto číslo ve srovnání s rokem 2009 výrazně vzrostlo. Nejčastějšími externími pachateli byli zákazníci a dodavatelé. Již 38 % napadených českých společností odhalilo podvod pomocí systémů řízení rizik nebo během pravidelných interních auditů a je tedy zřejmé, že se tuzemské firmy při detekci podvodu chtějí stále méně spoléhat na náhodu či na fungující anonymní informační linku, která pomáhá k odhalení podvodů právě v situacích, kdy se jiné prostředky detekce ukazují jako neúčinné.¹⁰

6.3 Trestněprávní odpovědnost právnických osob

Od 1.1.2012 nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který byl schválen dne 27.10.2011 Parlamentem České republiky. Jde o legislativní novinku v České republice, kterou dle premiéra České republiky nemá Česko jako jedna z posledních zemí Evropské unie zavedenu. Tento zákon upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze uložit za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám a postup v řízení proti nim. K tomuto řízení se použije trestní zákoník a trestní řád, pokud není tímto zákonem

---

¹⁰ <http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/index.jhtml>

stanoveno jinak. Z trestní odpovědnosti dle tohoto zákona je vyloučena Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. V § 3 uvedeného zákona jsou taxativně vyjmenovány trestné činy, kterých se může právnická osoba dopustit, z nichž budou jmenovány alespoň některé a to: trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestné činy proti rodině a dětem, trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy proti majetku, trestné činy hospodářské atd.

Pro účely této práce je zapotřebí uvést, že v tomto paragrafu jmenovaného zákona jsou pod trestnými činy proti majetku, kterých se může právnická osoba dopustit, vyjmenovány trestné činy podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod, dotační podvod, provozování nepoctivých her a sázek a další. Pod trestnými činy hospodářského charakteru, kterých se může právnická osoba dopustit, jsou vyjmenovány trestné činy uvedené v hlavě VI trestního zákoníku v díle 1 - trestné činy proti měně a platebním prostředkům, v díle 2 - trestné činy daňové, poplatkové a devizové a v díle 3 - trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou.

Dle výše uvedeného zákona je trestný čin spáchaný právnickou osobou kvalifikován jako protiprávní čin spáchaný jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak statutární orgán, člen statutárního orgánu nebo jiná osoba oprávněná za právnickou osobu jednat, nebo ten kdo u právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost nebo ten, kdo má rozhodující vliv na řízení právnické osoby nebo zaměstnanec při plnění pracovních úkolů, ale pouze na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo, že tyto orgány neprovedly taková opatření, která měli provést, co se týče povinné či potřebné kontroly. Co je však důležité uvést, je to, že v odstavci 3) v § 8 tohoto zákona, kde se hovoří o trestní odpovědnosti právnické osoby, je uvedeno, že trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání ani to, že se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba

jednala způsobem výše uvedeným a v odstavci 3) v § 9, kde je uveden pachatel, spolupachatel a účastník, se hovoří o tom, že trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob jednajících za společnost a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby a byli trestný čin spáchán společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je osoba právnická, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama.

Podle soudce Nejvyššího soudu Pavla Šámala, který je hlavním autorem trestního zákoníku a který se vyjádřil k tomuto v médiích, může být právnická osoba uznána trestně odpovědnou tehdy, pokud korupce či jiná kriminalita směřovala v její prospěch. Postih bude za stejný trestný čin hrozit zároveň fyzické osobě i společnosti, za kterou jednala. Uvedl, že smyslem postihu právnické osoby je mimo jiné to, aby společnosti mohl být odčerpán zisk, který nelegální činností získala.

Jak již bylo řečeno, tento zákon je legislativní novinkou v českém právním řádu a až čas ukáže, do jaké míry naplnil očekávání zákonodárců, které je patrné z dikce tohoto zákona a spočívající v tom, že má znemožnit lidem z vedení firem vyhýbat se trestní odpovědnosti tím, že se odvolají na rozhodnutí kolektivního orgánu právnické osoby, a dále taktéž do jaké míry se s tímto vypořádají orgány činné v trestním řízení.

ZÁVĚR

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2010 a v souvislosti se schválením tohoto zákoníku samozřejmě i novela trestního řádu č. 141/1961 Sb., dle autora, kladně přispěla ke stavu kriminality v České republice, i když soudit je zatím předčasné, neboť je tento zákoník účinný pouze 2 roky. Teprve čas a praxe ukáží, jakým způsobem se naplnila očekávání zákonodárců od tohoto zákona. Podvody jsou v České republice velmi rozšířené, jejich pachatelé se stále přizpůsobují moderním technologiím a vymýšlejí stále nové metody této trestné činnosti, proto je zapotřebí neustálého dohledu a novelizací zákonů, které se trestnou činností, zabývají.

Pokud jde o trestné činy podvod, pojistný, úvěrový a nově i dotační podvod, v novém trestním zákoníku zůstaly koncipovány jako zvláštní typy podvodů, které však nový trestní zákoník doplňuje, zpřesňuje a propracovává. Dále tak oproti starému trestnímu zákonu byly zavedeny přitěžující okolnosti, kterými jsou vyjádřeny typově závažnější případy. Trestní zákoník také nově zavedl přitěžující okolnost uvedenou v kvalifikované skutkové podstatě podvodu, a to pojistného, úvěrového i dotačního podvodu v souvislosti s trestným činem vlastizrady, teroristického útoku a teroru, kdy v případě teroru a teroristického útoku bylo zákonodárci reagováno na současné politické a společenské dění nejen v Evropě, ale na celém světě.

V novém trestním zákoníku v § 212 byl nově samostatně uveden dotační podvod, jehož současná dikce vychází z trestného činu úvěrový podvod dle starého trestního zákona. Nové znění dotačního podvodu bylo značně doplněno a zpřesněno, neboť po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 došlo k tomu, že nově tak byly ze strany Evropské unie poskytovány naší zemi dotace, které bylo třeba chránit právním předpisem, neboť tomu, že se ihned někdo nepokusí je zneužít, by mohl věřit jen blázen. Je pravdou, že při odhalování

a vyšetřování těch nejzávažnějších trestných činů, kterými jsou rozhodně podvody popisované v této práci, jsou zejména orgány činné v trestním řízení bohužel často o krok pozadu před pachateli trestných činů, ale tímto novým trestním zákoníkem byl učiněn velký krok kupředu a orgány činné v trestním řízení tak dostali novou zbraň proti pachatelům této trestné činnosti a je na nich jak s touto zbraní naložit a naučit se plně využívat všech ustanovení nového trestního zákoníku.

Cílem této diplomové práce byla proto analýza a zhodnocení trestněprávní úpravy trestného činu podvod z hlediska trestního zákona č. 140/1961 Sb., a nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., jakož i charakteristika a zhodnocení nové právní úpravy dané problematiky, která je obsažena v novém trestním zákoníku s následnou syntézou dat a porovnáním obou právních úprav.

Při tomto postupu bylo vycházeno z hypotézy, že nová právní úprava reaguje na problematiku podvodů a to nejen obecných, hospodářských, ale i pojistných, úvěrových a dotačních z hlediska vývoje společnosti a společenské potřeby tuto problematiku řešit, a to lépe než předchozí právní úprava. Tato hypotéza byla potvrzena na základě provedených metodologických postupů, mezi které byla zařazena analýza obou právních úprav s následnou syntézou dat a dále porovnání s ohledem na danou problematiku, z čehož vychází i význam této práce, ať již pro společnost, jednotlivce či příslušníky Policie České republiky.

Význam této diplomové práce spatřuje autor v tom, že tato podává ucelený pohled na problematiku podvodů z hlediska dvou různých právních úprav. Svým smyslem a charakterem má sloužit nejen jako odborná pomůcka pro mladší respektive kratší dobu sloužící příslušníky Policie České republiky, kolegy na různých odděleních, zejména na Oddělení hospodářské kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování, kteří tuto trestnou činnost nejen odhalují, prověřují i následně vyšetřují a další subjekty zabývající se danou problematikou, ale i ve vytvoření obecného náhledu široké veřejnosti na problematiku

možného páchání a následného vyšetřování podvodných jednání ze strany orgánů činných v trestním řízení, jejich problémy s dokazováním této trestné činnosti atd. S podvodným jednáním tohoto charakteru je třeba se blíže seznámit, brát jej na vědomí tak, aby jej široká veřejnost znala, věděla o druzích páchání těchto podvodných jednání tak, aby měla možnost se tomuto vyhnout, eliminovat rizika, jednak spáchání této trestné činnosti a jednak se vyhnout tomu, aby se člověk stal poškozeným, neboť podvody, ale i další trestná činnost je považována za celosvětový problém a přitom se denně promítá do života každého z nás a může postihnout každého z nás a to kdekoliv, avšak není patrné zda si dostatečně uvědomujeme nebezpečnost tohoto jednání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S., *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, a.s., 2004.
- DVOŘÁK, V. a kolektiv, *Hospodářská kriminalita*. In.: *Operativně pátrací činnost kriminální policie*. Praha. PAČR 1995
- JELÍNEK, J, SOVÁK, Z, *16 poznámkové vydání s judikaturou dle stavu k 1.1.2002*
- KADERÁBKOVÁ, D., *Hospodářská trestná činnost a její projevy*. Praha. IKSP 1999
- MICHÁLEK, P, *Bakalářská práce, trestný čin podvod*, UJAK, 2010
- SCHEINOST, D. a kolektiv, *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha. IKSP 2004
- ŠÁMAL P., RIZMAN S., PÚRY F.: *Trestní zákon-komentář*. 6. aktualizované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,*
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,*
- Zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,*
- Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,*
- Zákon č. 122/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů*
- Zákon č. 135/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů*
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky*
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů*
- Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*
- Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony*

Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 37/2004 Sb., o Pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Oddělení statistik Policie ČR. Dostupné na www.mvcr.cz.

<http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/index.jhtml>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet obecných a hospodářských podvodů v ČR od roku 2003

Graf 2: Škody způsobené podvody v ČR od roku 2003

Graf 3: Pojistné a úvěrové podvody v ČR od roku 1998

Graf 4: Škody způsobené pojistnými a úvěrovými podvody v ČR od roku 1998

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Petr Michálek

Obor: Andragogika – Mgr. A

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Trestněprávní úprava podvodu z pohledu trestního zákona č. 140/1961 Sb. a trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

Rok: 2012

Počet stran: 81

Počet titulů české literatury a pramenů: 22

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Zdeněk Brynda, CSc.